

HELIKON

1 / 2008

Irtonumero 3€

Sisälllys 1/2008

- 1 Suurlähettilään tervehdys**
Erkki Huittinen
- 2 Uuden puheenjohtajan tervehdys**
Ralf Friberg
- 3 Pääkirjoitus**
Vesa Vahtikari
- 4 Helikon 1988–2008**
Vesa Vahtikari
- 10 Suomen Ateenan-instituutin ensimmäiset symposiumit**
Paavo Castrén
- 15 Juopuneita munkkeja ja venetsialaisia viinikauppiaita**
Simo Örmä
- 18 Myhrbergille muistomerkki Nauplioniin**
Björn Forsén
- 19 Livadia Helikonin juurella**
Leena Pietilä-Castrén
- 21 Galler på kullen – det andra Johannes Sundwall-föredraget**
Björn Forsén
- 23 Ankara ei ole enää kaukana**
Mika Hakkarainen
- 30 Eksotiikkaa Euroopan reunalla**
Anneli Brown & Mirja Heikkinen
- 35 Asterix Olympialaisissa**
Maija Holappa
- 36 Salmén Eurooppaa etsimässä**
Pekka Matilainen
- 37 Suomen Ateenan-instituutin ystävät ry:n säännöt, vuosikertomus 2007 ja toimintasuunnitelma 2008**

Helikon

SUOMEN ATEENAN-INSTITUUTIN
YSTÄVÄT RY:N JÄSENLEHTI

PÄÄTOIMITTAJA HUVEDREKTÖR
Vesa Vahtikari
puh. (09) 191 22021
vesa.vahtikari@helsinki.fi

TOIMITUSSIIHTERI
REDAKTIONSSEKRETERARE
Maija Holappa (taitto)
maija.holappa@helsinki.fi

TOIMITTAJAT REDAKTÖRER
Matti Leivo
matti.leivo@helsinki.fi
Pekka Matilainen
ilkka-pekka.matilainen@luukku.com

TOIMITUSKUNTA REDAKTIONSRÅD
Anneli Brown
Ralf Friberg
Mika Hakkarainen
Matti Leivo
Pekka Matilainen

PAINOPAIKKA TRYCKERI
Nykypaino Oy

ISSN 0785-2703

SUOMEN ATEENAN-INSTITUUTIN
YSTÄVÄT RY.
Sihteeri Päivi Lammi
puh. 0400 853 550
paivi.lammi@welho.com

MEDLEMSBLAD
Finlands Aten-instituts vännar rf.
Sekreterare Päivi Lammi

Etu- ja takakannen kuvat: Katja Vahokari.

Suurlähettilään tervehdys

HYVÄT HELIKON-LEHDEN LUKIJAT JA TEKIJÄT

Haluan lämpimästi onnitella Suomen Ateenan-instituuttia ja Suomen Ateenan-instituutin ystävät ry:tä *HELIKON*-lehden 20-vuotissyntymäpäivänä!

Suomen Ateenan-suurlähetystön ja instituutin yhteistyö on oman kokemukseni mukaan ollut toimivaa ja hedelmällistä. Kummankin tehtäväkentät ovat erilaiset, mutta taiteen ja tieteen aloilla olemme voineet tehdä hyvää yhteistyötä.

Itse palasin Ateenaan toiselle komennukselleni kesällä 2007 ja ensimmäisiin työtehtäviini kuului suurlähetystön ja instituutin välisen kulttuuritoimintaa koskevan yhteistyöasiakirjan valmistelu sekä allekirjoittaminen. Tehtävänjako kulttuuritilaisuuksien suhteen on se, että instituutti vastaa tilaisuuksien sisällöstä ja esiintyjistä, suurlähetystö puolestaan tiedottamisesta ja tilaisuuksiin liittyvistä edustustilaisuuksista. Jatkossa olemme mm. valmiit entistä enemmän tuomaan suurlähetystön verkkosivuilla (www.finland.fi) esille myös instituutin järjestämiä tapahtumia.

Suurlähetystön tehtäväkenttään kuuluu myös Suomi-kuvan myönteinen kehittäminen - *Suomi-brandin* vahvistaminen. Kreikassa Suomen tuntemus on edelleen ohutta, mutta merkittäviä askeleita eteenpäin on otettu 2000-luvulle tultaessa. Suomi-kuvan pohjaa Kreikassa ja maailmassa laajemminkin luovat niin Nokia korkean teknologian edustajana, PISA-tutkimusten vahvistama korkea koulutustaso sekä kulttuurin alueella Sibeliuksen ohella nykyisin monet kevyen musiikin vahvat nimet.

Suomalaisten ja suomalaisten yritysten kansainvälistymisen myötä emme kuitenkaan voi lähteä siitä, että Suomi-kuva koostuisi aina vain myönteisistä, myötäkarvaan silittävistä kommenteista ja kirjoituksista. Ajoittaista kritiikkiäkään ei ole syytä säikähtää.

Seuraavan kerran minulla on ilo tehdä konkreettista yhteistyötä Suomen Ateenan-instituutin kanssa toukokuun lopussa Thessalonikin kirjamessuilla. Tuolloin esillä on Mika Waltari historiallisine romaaneineen. Kuten Suomen Ateenan-instituutin ystävät tietävät, instituutin sihteeri Maria Martzoukou on tehnyt korvaamattoman arvokasta työtä kääntäessään Waltarin tuotantoa kreikan kielelle. Mika Waltari on suppeissa piireissä Kreikassa tunnettu, mutta kirjamessuille osallistuminen toivottavasti laajentaa tuntuvasti tätä piiriä.

HELIKON-lehden merkkipäivänä toivotan lehdelle mitä parhaita menestystä tulevinakin vuosina.

Yhteistyöterveisin,

Erkki Huittinen
suurlähettiläs

Uuden puheenjohtajan tervehdys

HELIKON-LEHDEN TOIMITTAJAT JA KIRJOITTAJAT ansaitsevat lukijoiden kiitokset kahden menneen vuosikymmenen ahkeroinnista. Ilman vapaaehtoista työpanosta lehden tie olisi katkennut lyhyeen. Vapaaehtoisuuden ja innostuksen suomin voimin *Helikonin* on myös lähdettävä uudelle kymmenvuotistaipaleelle, jotta se säilyisi elinvoimaisena.

Vaativuudesta koostaan ja julkaisuhyväksynnästä huolimatta *Helikon* on tärkeässä asemassa. Ensinnäkin lehti on Suomen Ateenan-instituutin ystävien tärkeä jäsenetu. Lehti on löytänyt kirjoittajikseen selkokielisiä vaikkakin oppineita ihmisiä. Jäsenetulehtea on mukava lukea silloinkin kun se välittää tärkeää, ja sen vuoksi ehkä puisevaksi pelättyä tietoa.

Helikon on myös foorumi väittelyä varten. Jo tiedeyhteisön henkisen terveyden vuoksi on suotavaa, että *Helikonin* palstoilla taitetaan peistä esimerkiksi tutkimusten suuntauksesta, uusien lähdetietojen merkityksestä tai tulkinnoista. Uudella tuhatluvulla ei ehkä enää tarvitse pelätä kovin kansallishenkistä vuoropuhelua. Suursuomiasenne jäi jo Karjalan korpiin ja tieteelle ja tutkimukselle Suomessa uhratut varat ovat niin niukat, että niillä ei voi mällätä ja niitä tuskin edes käyttää väärin.

Henkilökohtaisesti minua kiinnostaisi myös ortodoksisen kirkon toiminta, laajasti tulkittuna, ja esimerkiksi Ateenan pyhän synodin lähettämät savumerkit.

Vaikka *Helikonin* painosmäärä on suppea, on lukijakunta hyvin täsmällisesti ja terävästi rajattu kohde-ryhmä. Jos lehden yli tuhannesta lukijasta jokainen ryhtyy mielessään pohtimaan esimerkiksi Kristiina Cruises -risteilyjen tarjontaa ja pohdinnoista viisikymmentä johtaa matkapäätökseen, on risteily-ilmoitusten teho hyvin vahva ja tuoton ja hyödyn suhde mainio. Yleensäkin on kiiteltävä ilmoittajiemme asennetta. Siitä hohkaa vilpittömyyden kulttuuritahtoa.

Olen pyyntöjen johdosta ottanut vastaan Ateenan-instituutin ystävien puheenjohtajan tehtävät. On jo kolmetoista vuotta siitä, kun jätin Ateenan ja Suomen sikäläisen edustuston päällikön tehtävät. Toivon kuitenkin, että voin täyttää minuun asetetut odotukset kunnialla. *Helikon*-lehdeltä odotan vilkkaampaa tutkijoiden ja lukijoiden debattia. Toivon lisäksi, että artikkeliaineistosta löytyisi myös modernia Kreikkaa ja Kyprosta koskevia analyyseja sekä ajankohtaisen poliittis-historiallisen kirjallisuuden käsitelyä ja esimerkiksi Parthenonin friisejä koskevan kansainvälisen keskustelun seuraamista.

Helikonille Χρόνια πολλά!

Ralf Friberg
Puheenjohtaja
Suomen Ateenan-instituutin ystävät ry.

Helikon 20 v.

ARVOISA HELIKONIN LUKIJA,

pitelet käsissäsi lehden 20-vuotisjuhlanumeroa; ensimmäinen *Helikon* ilmestyi keväällä 1988. Lehden historiasta kerrotaan toisaalla tässä lehdessä, pääkirjoituksessa on kiitosten paikka. Siispä tahdonkin tässä esittää valtaisan kiitoksen kaikille *Helikoniin* kirjoittaneille, sitä taittaneille, siihen valokuvia ottaneille, sen tekemistä ideoineille ja siihen mainoksia hankkineille henkilöille.

Helikon onnittelee itseään, jatkaa ilmestymistään ja ottaa kernaasti vastaan lukijoiden palautetta.

VESA VAHTIKARI

Helikon 1988-2008

Suomen Ateenan-instituutin ystävät ry:n johtokunnan kokouksessa, joka pidettiin Helsingin yliopiston historian tutkimus- ja dokumentaatiolaitoksella 2.11.1987, keskusteltiin yhdistyksen jäsenlehdestä. Kokouksessa olivat läsnä Mikko Juva (pj.), Christoffer Ericsson (vpj.), Jaakko Frösén, Kristina Graae, Olavi Koivukoski, Tuula Koski, Eino Laakso, Märta Norrback, Anna-Leena Sysiharju ja Teuvo Laitila (siht.).

Pöytäkirjaan merkittiin seuraavaa:

7§
Jäsenlehti.

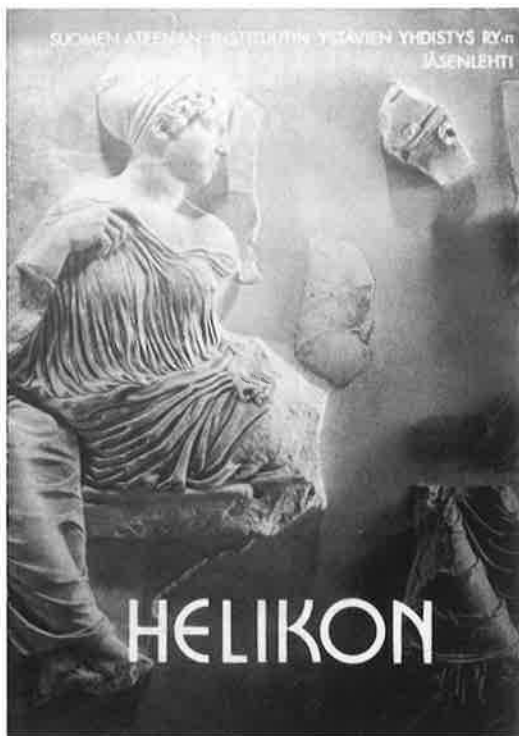
Jäsenlehden tarkoituksena on jäsenten entistä parempi informaatio toisaalta jäsentiedotuksen, toisaalta artikkelien yms. muodossa. Lehteä toimittavat **Christoffer Ericsson** (päätoimittaja), **Kristina Graae** (toimitussihteeri) ja **Teuvo Laitila** ja heitä avustaa kanslistina **Märta Norrback**. Lehteä tehdään yhteistyössä Ateenan-instituutin kanssa ja sen ensimmäisen numeron on määrä ilmestyä helmi-maaliskuussa 1988. Joulukuussa ilmestyy jäsenlehden tyyppinen jäsenkirje. Lehden toimituksen tehtäväksi jätettiin seuraavaa kokousta varten laatia yleissuunnitelma ja kustannus-arvio lehdestä.

Johtokunnan seuraavan kokouksen (joka pidettiin Helsingin yliopiston ortodoksian laitoksella 15.12.1987) pöytäkirjassa lukee:

9§
Jäsenlehti.

Jäsenlehdestä todettiin, että nimi *Daidalos* on jo käytössä. **Göran Schildt** ilmoitti varapuheenjohtajan kautta ehdottavansa nimeä *Helikon* (mikäli se ei ole käytössä). Johtokunta päätti kannattaa ehdotusta, mutta antaa jäsenistölle mahdollisuuden tehdä muitakin ehdotuksia. Lehden kooksi kaavailtiin A4-B5, aluksi 8 s.

Kustannuksiksi arvioitiin 2500-5000 mk. Koska taloudelliset resurssit ovat niukat, lehti tulisi aluksi ilmestymään ehkä vain kerran vuodessa, 1988 ilmeisesti huhtikuussa. Talouden osalta esitettiin mahdollisuus saada paperi ilmaiseksi tai löytää sponsori kullekin numerolle. Jäsenlehteä ennen päätettiin lähettää tammikuun kuluessa jäsentiedote.

Vuoden 1988 ensimmäisessä johtokunnan kokouksessa (joka pidettiin Helsingin yliopiston historian tutkimus- ja dokumentaatiolaitoksella 18.1.1988) lehden tilanteesta merkittiin pöytäkirjaan seuraavaa:

8§

Jäsenlehti.

Dos. Ericssonin tekemän selvityksen mukaan 16 sivuisen jäsenlehden hinta kansineen olisi, painoksen ollessa 500 kpl, noin 2360 + kuvat noin 350 mk. Tämä on monistuspalvelun tarjous. Seuraavaan johtokunnan kokoukseen Ericsson laatii lehdestä alustavan version. Nykyisten näkymien mukaan lehti ilmestyi maaliskuun lopulla.

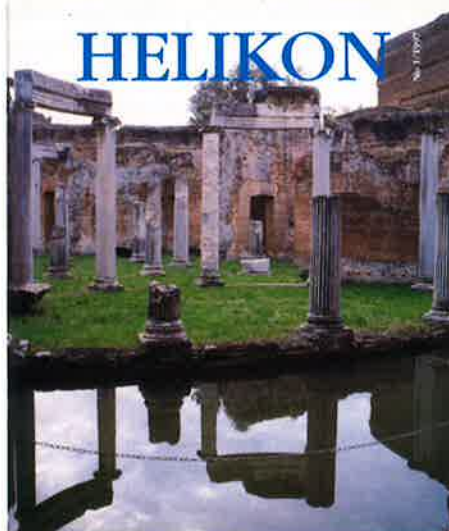
Tällaiselta näyttää *Helikonin* syntyhistoria yhdistyksen arkistosta löytyneiden johtokunnan pöytäkirjojen valossa. Keväällä 1988 painetun ensimmäisen numeron jälkeen *Helikon* on sitkeästi jatkanut ilmestymistään jo 20 vuotta. Miltä sitten itse lehti on vuosien varrella näyttänyt ja millaisia juttuja lehteen on eri aikoina kirjoitettu? Ketkä lehteä ovat toimittaneet ja millaisin resurssein lehteä tehty?

Helikonin numerossa 2/1988 on toimituksen tervehdys lukijakunnalle:

Helikon etsii vielä muotoaan. Lehden talous ei toistaiseksi ole riittävän vahvalla pohjalla. Toimitus työskentelee palkkiotta kiinnostuksesta hanketta kohtaan ja odottaa kirjoittajilta samaa. Lopputulos, lehti, ei siksi ole vielä tässä vaiheessa paras mahdollinen. Tilannetta on mahdollista parantaa esim. ilmoitusten muodossa annettavan taloudellisen tuen kautta. Lukijakunta voisi tässä ehkä olla mukana lehden kohentamisessa.

Toimitus toivoo lukijoiltaan apua ja tukea sellaisten kirjoitusten muodossa, jotka liittyvät yhdistyksen päämääriin ja tavoitteisiin; Ateenan-instituutin toimintaan ja sen tutkimusintresseihin, klassillisen maailman esittelyyn, arkeologian eri muotoihin ja matkoihin antiikin maisemissa.

Lehteen kirjoittavien toivotaan neuvottelevan toimituksen kanssa etukäteen ainakin silloin kun on kyse laajemmista kirjoituksista ja runsaammasta tilantarpeesta. Tekstin tulee olla luettavaa, mutta ulkoasuun ei tarvitse kiinnittää suurta huomiota,

1/2000

koska toimitus käyttää lehden laatimisessa apunaan tekstinkäsittelylaitetta. Myös kuvia ja tekstitettyjä kuvasarjoja julkaistaan kernaasti.

Hyvä lehti on yhteistoiminnan tulos.

Vuonna 1992 Helikonista tuli Suomen Ateenan-instituutin ystävät ry:n ja Villa Lanten ystävät ry:n yhteinen jäsenlehti. Christoffer Ericsson kirjoitti *Helikonin* numeron 1/1992 päätoimittajan puheenvuorossa seuraavasti:

Helikon-lehti lähti vuonna 1988 liikkeelle mättömältä pohjalta ja olemattomin resurssein lähinnä sisällöltään monipuolisuuteen pyrkivänä jäsentiedotteena. Alkuvaiheessa haviteltiin sekä Rooman että Ateenan tutkimusalat kattavaa pientä harrastelijalehteä. Tilanne ei silloin kuitenkaan ollut vielä kypsä tällaisen tavoitteen saavuttamiseen. Niinpä ryhdyttiin kehittämään "helleenistä" lehteä pelkästään Ateenan instituutin ystäviä varten. Tähän mennessä on saatu aikaan seitsemän numeroa neljän kalenterivuoden aikana.

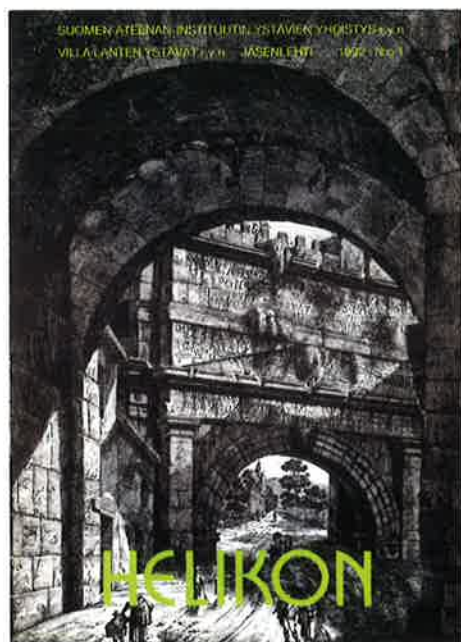
Nyttemmin tilanne on muuttunut. Laajennettua Helikonia ryhdytään julkaisemaan kummankin instituutin ystäväseurojen yhteisyrityksenä. Tästä tehty päätös on tarkoituksenmukainen ja looginen, sillä harrastuspiiri on yhtenäinen ja jakamaton eikä rajoja voi vetää.

Tavoitteena on monipuolisen, eri piirejä kiinnostavan täysipainoisen ja silmää miellyttävän julkaisun aikaansaaminen antiikista kiinnostuneille maallikoille. – Alan ammatillisilla on omat erikoisjulkaisunsa. – Lehti pyrkii avaamaan ovia historian, arkeologian, taidehistorian, kirjallisuuden j.n.e. kentille molemmilla kotimaisilla kielillä.

Helikonin päätoimittaja vaihtui keväällä 1996, kun **Martti Leiwo** astui Christoffer Ericssonin saappaisiin. Päätoimittajan lisäksi vuoden 1996 toimituskuntaan kuuluivat **Mika Hakkarainen, Mari Halli, Heikki Kotila** ja **Sirkka Stolt**. Vuonna 1997 *Helikon* alkoi ilmestyä neljä kertaa vuodessa ja numerosta 3/1999 alkaen lehden taistosta vastasi **Marja Vierros**.

Näin Martti Leiwo kuvaa lehden tilaa numeron 2/1997 pääkirjoituksessa:

Kevään aikana on käynyt ilmi, että Helikonilla on mahdollisuuksia kehittyä moneenkin eri suuntaan. Toimituskunnassa on pohdittu linjauksia, juttuja ja lehden tyyliä. Ajatuksia on runsaasti ja osa niistä on varmasti toteuttamiskelpoisiaakin, mutta osa ei ole. Monet hienot ideat jäävät valitettavasti ideoiksi, sillä ainakin toistaiseksi lehteä tehdään oman työn ohella, vailla taloudellista korvausta ja vailla mahdollisuuksia käyttää erilaisia

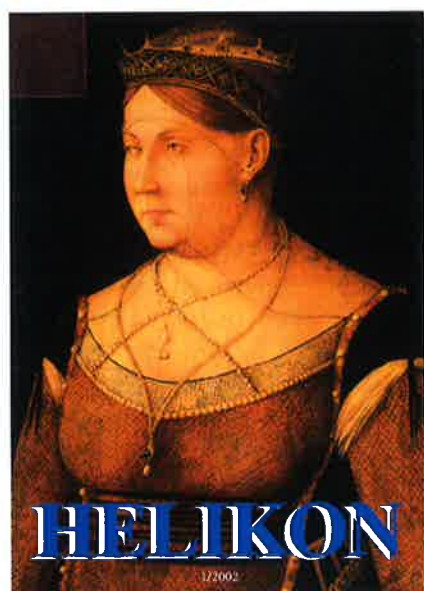
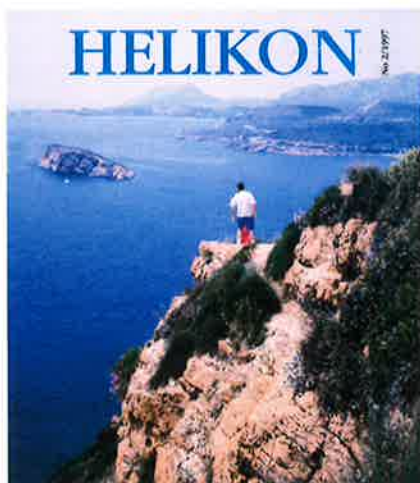
HELIKON

JÄSENLEHTI – MEDLEMSBLAD.

N:o 1 – 1992.

SISÄLTÖ – INNEHÅLL

Suomen ulkomailla olevat instituutit	Päiviö Tommila	s. 2
Päätoimittajan puheenvuoro		s. 3
K. Lazarakis, in memoriam	Paul Jyrkänkallio	s. 4
H. Zilliacus, in memoriam	Patrick Bruun	s. 5
Herculaneumin varastetut aarteet		s. 6
Kolonos Hippias Ateenassa	Teivas Oksala	s. 7
Drömmen om Rom, konstnärer, förf...	Chr. H. Ericsson	s. 10
Priamoksen aarteen jäljillä	Leena-Pietilä-Castrén	s. 16
Lääkintätaidon Jumalan...	Erkki Kivalo	s. 20
Yhdistysten johtokunnat, virkamichet y.m. tiedot		s. 22-23
Näköaloja Villa Lantesta	Anne Helttula	s. 24
Villa Lante		s. 26
Ateena-instituutin kiinteistöt		s. 27
Kirjallisuutta		
Europas födelse	Bjarne Huldén	s. 28
La Dottoressa	Teivas Oksala	s. 29
Rooma vanhoina valokuvina	Chr. H. Ericsson	s. 30
Matkatoiminta		s. 32

Sisällys

Pääkirjoitus Mika Hakkarainen	2
Italialainen arkkitehtuuri Dodekanestassa 1920- ja 1930-luvuilla Olli Salomies	3
Kohti sisintä - Plotinos ja uusplatonistinen aatesuunta Pauliina Remes	12
Vt:nin synty Simo Örmä	15
Antiikki - historian kouluopetuksen peruskivi Juha-Pekka Lehtonen	18
Kolumni Pekka Matilainen	21
Cimona Ateenassa Terhi Collin	22
Lehdet & kirjat Toimitus	23

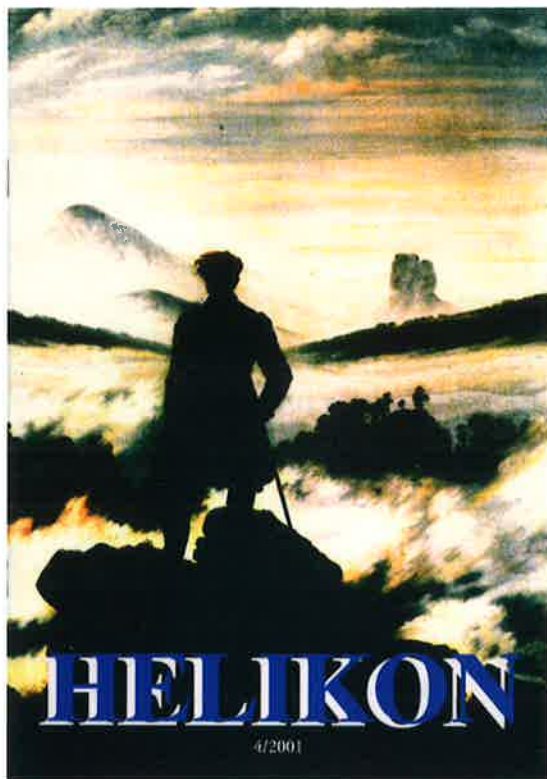
asiantuntijoita hyväksi – paitsi toki ilmaiseksi. Nykyisessä markkinoinnin ja hyödyn maailmassa on vielä muutamia ihmisiä, jotka jaksava tehdä työtä *aus Liebe zur Kunst*. Haluankin näin kesän kynnyksellä ilmaista lämpimät kiitokseni kaikille niille, jotka ovat kirjoittaneet Helikoniin tai muuten auttaneet sen tekemisessä. Päätoimittajan ei ole vielä kertaakaan tarvinnut täyttää lehteä omilla sepustuksillaan.

Vuonna 2001 Villan Lanten ystävät ry. vetäytyi *Helikonista* ja Suomen Ateenan-instituutin ystävät ry. joutui jatkamaan lehden kustantamista yksin. Niinpä *Helikon* alkoi taas vuoden 2002 alusta alkaen ilmestyä kaksi kertaa vuodessa, tosin hiukan paksumpana kuin aiemmin. Samalla myös Mika Hakkarainen aloitti uutena päätoimittajana. Hän totesi pääkirjoituksessaan numerossa 1/2002 seuraavaa:

Helikonin pitkäaikainen päätoimittaja Martti Leiwo jätti jäähyväiset viime numeron pääkirjoituksessaan. Samalla hän toi hyvin esiin ne olosuhteet, joissa lehteä on tehty ja tullaan tekemään jatkossakin, tosin entistä pienemmin resurssein. Kun lukijoista katoaa kerralla puolet, niin se synkistää minkä tahansa julkaisun tekijät. Mutta se siitä. Matka jatkuu entistä jyrmyimmin askelin. Martti jatkaa toimituksessa ja Marja Vierros samoin. **Vesa Vahtikari** on ottanut taa-kakseen lehden ulkoasun suunnittelun ja taiton. Toimitus laajenee kun mukaan tulevat toimittaja **Pekka Matilainen** ja tutkimuspäällikkö **Timo Tuomi**. Uskon, että saamme aikaan näyttävää ja luettavaa jälkeä.

Syksyn 2005 *Helikonin* päätoimitti Pekka Matilainen ja vuoden 2006 alusta päätoimittajan toimeen tarttui Vesa Vahtikari. *Helikonin* toimituskuntaan ovat vuoden 2006 alusta kuuluneet **Anneli Brown**, **Ralf Friberg**, Mika Hakkarainen, Martti Leiwo, Pekka Matilainen ja **Maija Holappa**, joka vastaa lehden taitosta. Tuore päätoimittaja Vesa Vahtikari kuvasi lehden linjaa numerossa 1/2006 seuravasti:

Minusta Helikonin kansilehtien väliin sopii kaikki Kreikkaan tai kreikkalaisuuteen liittyvä aineisto – siis antiikkiin (myös Roomaan), Bysanttiin ja nykyiseen Kreikan valtioon sekä sen historiaan liittyvät asiat. Kreikkalaisuutta edustavat laajasti ottaen vaikkapa länsimainen filosofia, historian-

kirjoitus, kirjallisuus, arkkitehtuuri, kuvanveisto, ja maalaustaide. Koko kulttuuriperinnössämme on mukana ripaus kreikkalaisuutta. Lehdellemme tärkeitä aiheita ovat myös kaikki nykypäivän Kreikkaan liittyvät pienet ja suuret uutiset, esimerkiksi Ateenan rakennustyöt. Myös kaikki SAIY:n jäsenmatkojen matkakuvaukset (valokuvineen) ovat lehdelle tervetulleita ja varmasti-kin lukijoita kiinnostavaa aineistoa.

Jo kahden vuosikymmenen ajan ovat Helikonin kestoaiheita olleet raportit ystäväyhdistysten jäsenmatkoista, kirja-arvostelut, suomalaisten antiikintutkijoiden kirjoitukset omista tutkimus-aiheistaan sekä tietenkin ystäväyhdistysten ja instituuttien tapahtumat ja uutiset. Aika hyvin on pysytty niissä raameissa, joita tässä jutussa lainatut pääkirjoituksetkin kuvaavat. Samaa todistavat myös tämän jutun kuvituksena olevat satunnaisesti valitut sisällysluettelot ja kansilehdet.

Edellä mainittujen henkilöiden lisäksi ovat lehden toimituskuntiin eri vuosina kuuluneet myös **Paul Jyrkänkallio, Katariina Mustakallio, Maija Numminen, Teivas Oksala, Päivi Setälä, Antero Tammisto, Marjaana Vesterinen, Sanna Kittelä ja Timo Huvilinna.** *Helikonin* toimituskuntiin kuuluneiden henkilöiden lisäksi ovat lehteä vuosien varrella ahkerasti avustaneet varsin monet kirjoittajat, joita kaikkia on tässä mahdoton luetella – listasta kun tulisi varsin pitkä. *Helikon* esittää yhteiset kiitokset kaikille kirjoittajille ja vielä erityiskiitokset **Paavo Castrénille.**

Lopuksi vielä muutama omakohtainen kommentti *Helikonin* toimittamisesta: Nykyäänkin lehteä tehdään omalla vapaa-ajalla, täysin vapaaehtoisesti ja ilman korvausta. Apuna lehden teossa on edelleenkin tekstinkäsittelylaite (tosin hiukan edistyneempi kuin lehden alkuaikoina) ja mainoksista on vieläkin pulaa (käytännössä lehdessä on vain matka- ja kirjamainoksia). Melkein yhtään kirjoitusta ei tule lehteen pyytämättä, mutta monilta lehteen jo sen alkuaikoina kirjoittaneilta henkilöiltä saa edelleenkin – hyvissä ajoin etukäteen kysymällä – antaumuksella kirjoitetun jutun. ■

ALEKSANDRIA—SIWA —KAIRO

Opastettu kiertomatka
27.9.2008, la–ma, 9 yötä

Aleksanteri Suuren jalanjäljet vievät faaraoiden Egyptiin, vuosituhansien historian Aleksandriaan ja Kairoon sekä tarunomaiselle Siwan keitaalle. Tutustumme mm. Aleksandrian keskiaikaisen kirjaston aarteiden pelastamishankkeeseen, näemme Tutankhamonin aarteet ja kuninkaalliset muumiot sekä vierailemme Papyrusinstituutissa. Jeepit vievät meidät aavikko-safarille joka päättyy ikimuistoiseen auringonlaskuun erämaassa.

Kokonaisen päivän saa helposti vierähtämään Gizan alueen pyramideihin sekä islamilaisen Kairon nähtävyyksiin: Ibn Tulunin moskeija, Sultan Hassanin madrasa ja Citadelin Muhammed Alin moskeija. Vanhassa Kairossa kohteina ovat, Babylonin linnake ja Pyhän Yrjön ortodoksinen pyörökirkko, josta jatkamme vielä Abu Sergan koptilaiseen kirkkoon ja Ben Ezran synagogaan.

Asiantuntijaoppaana professori Jaakko Frösén.

Matkan hinta

alk. 2255 e/hlö jaetussa kahden hengen huoneessa

alk. 2476 e/hlö yhden hengen huoneessa

Pyydä
tarkempi
matkaohjelma
ryhmapalvelut@smt.fi

Hintaan sisältyy: edestakaiset reittilennot turistiluokassa • matkaohjelman mukainen majoitus turisti- ja 1. luokan hoteleissa • puolihoito: 9 aamiaista, 7 lounasta ja 9 illallista • ohjelman mukaiset bussikuljetukset modernilla ilmastoidulla tilausbussilla • ohjelman mukaiset kiertokäynnit, retket ja sisäänpääsymaksut • kuljettajien ja paikallisoppaan juomarahat • Suomen Matkatoimiston matkanjohtajan palvelut • paikallisen englanninkielisen oppaan palvelut • asiantuntijaoppaana professori Jaakko Frösén

Yksin matkustavan on varattava yhden hengen huone.

Matkavaraukset 9.6. menessä. Mukaan mahtuu enintään 30 henkilöä.

Palvelumaksu 14 e/varaus

**SUOMEN
MATKATOIMISTO**

1909

Lähtöpiste kaikille matkoille.

Lisätiedot ja varaukset

SUOMEN MATKATOIMISTO OY

RYHMÄPALVELUT

Helena Arkun

Puh. 010 826 2381

Sähköposti:

ryhmapalvelut@smt.fi

Suomen Ateenan-instituutin ensimmäiset symposiumit

ATEENAN-INSTITUUTIN perustamisvaiheista on puhuttu ja kirjoitettu aika paljon. Syytä on ollutkin, sillä instituutin rahoitus, luonne ja sijoituspaikka olivat jonkin aikaa jokseenkin ongelmallisia. Instituutti lähti kuitenkin melko nopeasti liikkeelle, sen perusrahoitus järjestyi jotenkuten, sen muodoksi valittiin arkeologisen instituutin status, ja sijoituspaikaksi vakiintui Propileonkadulla sijaitseva kaunis vuokrahuoneisto, joka toimi myös johtajan asuntona.

Arkeologisen instituutin status valittiin siksi, että se soi instituutille suurimman toimintavapauden ja lisäksi eräitä privilegioita, jotka periytyivät jo ensimmäisten instituuttien perustamiskaudelta 1800-luvun puolivälistä.

Varsinaiseen kaivaustoimintaan ei käytännön syistä kuitenkaan ollut aluksi minkäänlaisia mahdollisuuksia. Instituutin ensimmäiseksi tieteelliseksi ohjelmaksi valittiin siksi Ateenan myöhäisantiikin tutkimus, joka oli mahdollista myös aikaisempien kaivaustuloksien perusteella. Tieteidenvälinen tutkimusotteemme herättikin ansaittua huomiota, ja tutkimustyön tuloksena syntynyt julkaisu sai suuren suosion.

Instituutti halusi kuitenkin myös muilla tavoin edistää Kreikan ja Suomen välistä kulttuurivaihtoa. Yhteistyössä suurlähetystön kanssa järjestettiin kulttuuritilaisuuksia, luentoja ja konsertteja, ja niistäkin tuli hyvää palautetta.

Erikoisuutenamme olivat kuitenkin symposiumit, joiden aikana suomalaisia asiantuntijoita perehdytettiin antiikin ja nykyisen Kreikan saavutuksiin. Instituuttimme oli vielä silloin melkein varaton, ja symposiumien osanottajat saivat itse maksaa suurimman osan järjestelyjen kustannuksista. Tosin saimme sponsoriapua myös kreikkalaiselta taholta.

ANTIIKIN LÄÄKETIETEEN SYMPOSIUM 4.–10. LOKAKUUTA 1986

Koska instituutin perustamisen aikaisella Helsingin yliopiston rehtorilla, myöhemmällä kanslerilla ja arkkiatrilla **Nils Oker-Blomilla** oli ollut ratkaiseva vaikutus instituutin syntyyn, näytti oikeudenmukaiselta, että symposiumeista ensimmäinen käsittelisi antiikin lääketiedettä. Tätä varten oli löydettävä Suomesta asiantuntija, joka auttaisi ohjelman suunnittelussa ja toimisi yhdyshenkilönä Suomen päässä. Muutamien hukkayritysten jälkeen asiantuntijaksi saatiin Helsingin yliopiston psykiatrian professori **Kalle Achté**, joka toimi myös Lääketieteellisen museon johtajana. Toimitin osanottajille jaettavaksi käännöksen Epidauroksen Asklepios-temppelistä löytyneistä noin puolestasadasta ihmeparannuskertomuksesta, joita eri alojen asiantuntijat saivat selvittää. Siitä oli tarkoitus tehdä jonkinlainen runko symposiumin ohjelmalle.

Olimme sopineet, että toivottava osanottajamäärä olisi noin 50, jotta kuljetukset sujuisivat joustavammin. Kun Suomessa levisi tieto, että tällainen symposium oli tekeillä, professori Achtén puhelin alkoi soida, ja hän kertoi, että viimeisinä viikkoina hänen oli kuljettava kaupungilla tuntemattomana ja päällystakin kaulus pystyssä, koska muuten liian monet vastaantulijat olisivat pyrkineet mukaan. Helsingin yliopiston johto oli runsaslukuisesti edustettuna, koska symposiumin aikana oli tarkoitus allekirjoittaa Ateenan yliopis-

MATKALAISET KOSIN ASKLEPIOS-TEMPELISSÄ.

PROF. KIMMO MUSTAKALLIO KOSIN ASKLEPIOS-AKATEMIASSA.

ton ja Helsingin yliopiston välinen yhteistyösopimus. Kansleri Nils Oker-Blomin ja rehtori **Olli Lehdon** lisäksi mukana oli useita konsistorin jäseniä sekä entinen rehtori ja kansleri, emeritus-arkkipiispa **Mikko Juva**, kaikki puolisoineen. Myös instituutin alkuaikoina Ateenassa ollut suurlähettiläs, tohtori **Eva-Christina Mäkeläinen** oli saapunut paikalle.

Ateenan-päässäkin etsimme sopivia asian tuntijoita, ja sielläkin kiinnostus oli melkoinen. Koska Ateenassa oli vain vähän aikaisemmin järjestetty psykosomaattisen lääketieteen symposium, otimme yhteyttä sen järjestäjiin ja saimme heiltä runsaasti apua.

Symposium alkoi retkellä Peloponnesokselle; sen aikana käytiin sekä vanhassa Korintissa että Epidauroksen Asklepios-temppelin alueella. Korintissa alueen kaivausprojektista vastannut professori **Charles K. Williams** esitteli meille kaupunkia ja erityisesti sen Asklepios-templiä, josta on löytynyt suuri määrä anatomisia votiivilahjoja. Epidauroksessa tutustuimme vaikuttavaan temppelialueeseen ja näimme myös alkuperäiset piirtokirjoitukset, joissa ihmeperannuksista kerrottiin.

Symposiumin kansainvälinen osuus järjestettiin Ateenan yliopiston komeassa juhlasalissa, jonka rehtori **Mikhalis Stathopoulos** oli antanut käyttöömmä yliopistojen välisen yhteistyösopimuksen solmimisen kunniaksi.

Kreikkalaisista isännistä esitelmöivät professorit **E. P. Lekos** ja **G. E. Pentogalos** varhaisten ja myöhempien Asklepios-temppelien eroista hoitolaitoksina, professori **K. N. Ballas** Trikkalan kaupungissa vielä vallitsevasta tavasta tuoda sairaita erääseen kirkkoon "inkubaatioterapiaan" ja professori **G. K. Lyketsos** Antiikin Kreikassa harjoitetusta psykosomaattisesta lääketieteestä. Suomalaisista esitelmöivät professorit Kalle Achté ja **Heikki Solin**.

Seuraavana päivänä symposium jatkui suomenkielisenä Italian instituutin juhlasalissa. Professori Achté piti esitelmänsä Antiikin kreikkalaisten ja roomalaisten unista uudelleen suomeksi, ja se herätti vilkkaan keskustelun, joka antoi suunnan päivän unohtumattomalle tunnelmalle. Professori **C. E. Sonck** jatkoi sitten esitelmöllä suomalaisista kansanparantajista, ja keskustelu vilkastui entisestään. Iltapäivällä professori **Erkki Kivalo** käsitteli eräitä Epidauroksen ihmeperannusten joukossa esiintyviä tapauksia oman kokemuksensa pohjalta, ja silloin monista läsnäolijoista tuntui, että olimme kokemassa jotakin ainutlaatuista. Professori **Kimmo Mustakallio** käsitteli vielä hippokraattisen lääketieteen suhdetta ihosairauksiin ja professori **Leo Hirvonen** erilaisten terapeuttisten menetelmien vaikutuksia.

Tilaisuutta seuranneella suurlähettiläs **Paul Jyrkänkallion** vastaanotolla keskustelu jatkui, ja muutamien tunnettujen suomalaisten asiantuntijoiden, muun muassa professori **Bror-Axel Lambergin**, läsnäolo herätti kreikkalaisissa yliopistomiehissä suurta kiinnostusta.

Kolmannen seminaaripäivän aamupäivällä minä itse ja professori Heikki Solin pidimme lyhyet esitykset, minkä jälkeen lähdettiin yliopistolle yhteistyösopimuksen allekirjoitus-tilaisuuteen. Siellä kävi ilmi, että oman yliopistomme 350-vuotisjuhlan valmistelut olivat paljon pitemmällä kuin Ateenan yliopiston kolme vuotta aikaisemmin vietettävän 150-vuotisjuhlan valmistelut. Iltapäivällä näimme vielä filmin ja video-ohjelman antiikin lääketieteestä ja kuulumme professori Achtén ja arkkipiispa Juvan rohkaisevat loppulausunnot.

Seuraavana aamuna varhain lähdimme lentäen Kosille tutustumaan saarella sijaitsevaan suureen

Asklepios-temppeliin ja Hippokrates-instituuttiin. Italialaiset olivat kaivaneet temppelialueen ennen toista maailmansotaa ja restauroineet sitä radikaalisti. Se antoi kuitenkin hyvän kuvan Asklepios-kulttiin liittyneestä sairaalatoiminnasta. Hippokrates-instituutti oli meille pettymys, koska se ei tuntunut ainakaan vielä silloin päässeen oikein käyntiin. Retki Kosille oli kuitenkin kaiken kaikkiaan virkistävä ja miellyttävä.

Viimeisenä päivänä retkikunnalle oli järjestetty vielä perusteellinen Ateenan kaupunkierros ja lopettajaisillallinen, jossa suomalaisen tapaan pidettiin runsaasti ansiokkaita puheita.

Useimmat symposiumissa pidetyistä esitelmistä julkaistiin myöhemmin pienenä kirjaseinä, jonka nimeksi tuli *"Ancient and Popular Healing"*. Helsingin yliopisto ja Kreikan Kansallispankki kustansivat julkaisun painatuksen.

Kokemukset ensimmäisestä symposiumistamme olivat niin rohkaisevia, että traditiota päätettiin jatkaa.

ANTIIKIN TEKNIIKAN SYMPOSIUM 30.3.–4.4. 1987

Vain puoli vuotta ensimmäisen symposiumin jälkeen olimme jo valmiina vastaanottamaan uuden haasteen. Nopea toiminta selittyy ainakin osaksi sillä, että suomalainen antiikin tekniikan asiantuntija dipl.ins. **Bjarne Huldén** oli jo kauan suunnitellut antiikin tekniikan symposiumin järjestämistä ja ottanut jo alustavasti yhteyttä sekä kansainvälisiin asiantuntijoihin että suomalaisiin asianharrastajiin. Myös tätä tilaisuutta kohtaan ilmeni suurta kiinnostusta, ja noin 50 osanottajan joukko saatiin helposti kootuksi.

Ateenassa järjestelimme kokouspaikkaa, retkiä ja sosiaalista ohjelmaa. Pyysimme myös arkeologikollegoitamme opastamaan symposiumin osanottajia kaivausalueillaan. Meillä oli onnea saada esitelmöitsijäksi vanha professori **Konstantin E. Konofagos**, joka oli sodan aikana toiminut Laureionin antiikkisen hopeakaivoksen johtajana ja perehtynyt silloin antiikin ateenalaisten käyttämiin rikastusmenetelmiin. Niitä käyttämällä hän oli onnistunut saamaan vanhoista kuonakasoista vielä huomattavan määrän hopeaa, jolla hän oli ostanut Laureionin nälkää näkeville lapsille saksalaisilta leipää. Hänestä oli eläkevuosina tullut myös menestyvä näytelmäkirjailija. Minulla oli ilo hänen ja

hänen perheenjäseniensä kanssa käydä seuraamassa erään hänen näytelmänsä viidettäsadatta esityskertaa.

Muina ulkomaisina asiantuntijoina olivat tanskalainen tohtori **Thorkild Schiøler**, joka oli toiminut kehitysmaissa FAO:n lähettämänä asiantuntijana ja neuvonut siellä ihmisiä käyttämään antiikin aikaisia menetelmiä esimerkiksi veden siirtämiseksi joista viljelyksille. Valitettavasti hän ei ollut erityisen hyvä luennoitsija. Loistava oli sen sijaan hollantilainen mekaniikan asiantuntija professori **André Sleeswyk**, jolla oli mukanaan suuri määrä itse valmistamiaan pienoismalleja antiikin mekaniikan saavutuksista. Hän selvitteli yleisölle myös Antikytheran läheltä merestä löytyneen "astronomisen tietokoneen" arvoitusta.

Ruotsalainen tohtori **Örjan Wikander** esitteli puolestaan antiikkisia tuuli- ja vesimyllyjä sekä piti ansiokkaan yleisesityksen tekniikan kehityksestä antiikin aikana.

Ateenan teknillisen korkeakoulun professori **Emilios Koroneos** (Suomen instituutin Koroneos-talon lahjoittajan veli) esitteli antiikin kreikkalaisten teattereiden akustiikan salaisuutta ja arvosteli ankarasti Ateenan Akropoliin ja varsinkin Parthenonin uutta restaurointiohjelmaa, koska temppelistä tehdään hänen käsityksensä mukaan liian kompakti eivätkä sen haurastuneet rakenteet enää tule kestäämään keskitasonkaan maanjäristystä.

Tutustuimme myös Ateenan vanhaan agoraan ja sen rakennustekniikkaan tohtori **William B. Dinsmoorin** johdolla sekä Roomalaiseen forumiin ja Tuulten torniin professori **John Mc K. Campin** opastuksella.

Retkiä tehtiin Samoksen Heraioniin ja Eupalinoksen tunneliin saksalaisen tohtori **Hermann Kienastin** johdolla, Laureionin kaivosalueelle professori Konofagosin johdolla sekä Korinttiin ja Epidaurokseen professori **Charles K. Williamsin** ja professori Emilios Koroneosin johdolla.

Varsinainen symposium järjestettiin Ateenan Sotamuseon komeassa juhlasalissa, jonne surkeasta säästä huolimatta oli kokoontunut huomattava määrä ulkopuolistakin yleisöä. Muut tapaamiset järjestettiin Ruotsin instituutin tiloissa ja omassa instituutihuoneistossamme. Lopettajaisillallinen pidettiin Royal Olympic -hotellissa, jossa järjestelyt olivat todella mahtavat.

Myös tämän symposiumin esitelmät julkaisiin, tällä kertaa Tekniikan museon julkaisusarjan viidentenä niteenä. Sekä itse symposiumin että

PROF. JOHN MC K. CAMP ESITTELEE ROOMALAISTA AGORAA ATEENASSA.

PROF. ANDRÉ SLEESWYK ESITTELEMÄSSÄ MATKAMITTARIA.

julkaisun toteuttamisesta suurin kiitos kuuluu dipl.ins. Bjarne Huldénille, joka kuitenkin ei ole enää sitä kuulemassa. Hänhän sai vielä ennen kuolemaansa aikaan kaksi erinomaista yleis-
tajuista esitystä antiikin tekniikasta. Ateenassa järjestetty symposium oli hänelle – niin kuin monelle muullekin asianharrastajalle – toiveiden täyttymys.

OLYMPIAKISOJEN MENNEISYYS JA TULEVAISUUS 18.–24.4. 1988

Kun kauteni Ateenassa alkoi jo lähestyä loppuaan, päädyimme vielä järjestämään yhden symposiumin. Se sai alkunsa siitä, että Helsingin yliopiston tiedotuspäällikkö **Rauno Velling** puolisoineen tuli käymään Ateenassa, ja hänen kanssaan käymissani keskusteluissa heräsi ajatus kutsua paikalle suomalaisten sanomalehtien päätoimittajia Päätoimittajain yhdistyksen välityksellä. Koska urheiluaiheen ajateltiin heitä kiinnostavan ja koska modernien olympiakisojen vuosisataisjuhla oli lähestymässä, valitsimme aiheeksi olympiakisojen menneisyyden ja tulevaisuuden. Suomesta oli jälleen tulossa noin 50 päätoimittajaa yhdistyksen puheenjohtajan **Erkki Teikarin** johdolla sekä tärkeänä asiantuntijana Kansainvälisen olympiakomitean vanhempi suomalainen jäsen **Peter Tallberg**. Hänen läsnäolonsa osoittautui erittäin tärkeäksi, koska olympiakomitean molemmat kreikkalaiset jäsenet **Nikos Filaretos** ja **Lambis Nikolaou** olivat ”virkaiältään” häntä nuorempia ja suhtautuivat näin ollen sekä Tallbergiin että hankkeeseemme hyvin kunnioittavasti.

Jo aiheen luonteen ja osanottajien kiinnostuksen vuoksi symposiumin ohjelma oli aikaisempia paljon vapaampi. Ohjelman aluksi oli 18.4. järjestetty käynti uudelle Olympiastadionille sekä antiikin aikaiselle Panathenaia-stadionille. Saimme kuulla, että maratonjuoksun loppu oli tarkoitus järjestää Panathenaia-stadionilla, kuten oli tehty myös vuoden 1896 olympiakisoissa. Tapasimme myös urheilusta vastuussa olleen varaministerin **Giannis Roubatisin**. Illalla tutustuttiin vielä Suomen Ateenan-instituuttiin.

Seuraavana päivänä oli ohjelmassa retki Olympiaan Kansainvälisen Olympia-Akatemian presidentin Nikos Filaretosin johdolla. Matkalaisille oli järjestetty yllätys, kun Korintin kanavalla saimme purjehtia pienellä aluksella kanavan päästä päähän ja tutustua sen eriaikaisiin rakennusvaiheisiin. Olympia-Akatemiassa käynnin aikana Olympian arkeologisten kaivausten saksalainen johtaja, tri **Ulrich Sinn** piti esitelmän ”Amatööriydestä ja ammatillisuudesta antiikin olympiakisoissa”. Kävimme myös paroni **Pierre de Coubertinin** haudalla.

Kolmas päivä alkoi tutustumisella Olympian kaivausalueeseen ja museoon tri Sinnin opastuksella. Näimme myös, miten olympiatuli sytytetään Heran temppelin edustalla auringon säteistä.

ATEENAN KAUPUNGINJOHTAJA MILTIADES EVERT SAAPUMASSA OLYMPIALAISSEMINAARIN AVAJAISIN PAAVO CASTRÉNIN SAATTAMANA.

Paluumatkalla teimme mieluisan vierailun Achaia Claussin viinitehtaille Patrassa. Ateenaan palatuamme tapasimme vuoden 1996 kisoja varten valitun järjestelytoimikunnan, joka – hämmästyttävää kyllä – ei vielä oikein ollut saanut työtään käyntiin.

Symposiumin päätilaisuus pidettiin Ateenan lehdistöklubilla, ja sen aiheena olivat juuri vuoden 1996 “juhlaolympialaisten” järjestelyt. Minun ja suurlähettiläs Paul Jyrkänkallion avausosan jälkeen puheenvuoron sai tilaisuuden pääpuhujana, Ateenan kaupunginjohtaja **Miltiades Evert**. Hän ilmaisi huolestuneisuutensa kisa järjestelyjen hitaasta käynnistymisestä ja hämmästeli sitä, että suomalaisten oli ollut tultava antamaan niille vauhtia. Omassa puheenvuorossaan Peter Tallberg varoittelikin, että kreikkalaisten

ei pitäisi liikaa luottaa asemaansa olympiakisojen historiassa. Vähän sarkastisesti hän mainitsi, että Kansainvälisessä olympiakomiteassa on lukuisia jäseniä, joilla ei ole aavistustakaan siitä, että Kreikalla ja olympiakisoilla on jotakin tekemistä toistensa kanssa! Hänen sanansa olivatkin profeetallisia: Atlanta ja Coca Cola voittivat Ateenan ja Olympian kilpailussa vuoden 1996 “100-vuotis-olympiakisoista”. Ennen osanottajien lähtöä paluumatkalle pidimme vielä “kansallisia neuvotteluja” ja vietimme unohtumatonta iltaa Ateenan parhaassa konstantinopolilaisravintolassa.

Symposiumin aikana oli osanottajille järjestetty tilaisuuksia tavata kreikkalaisia journalisteja ja Kreikkaan akkreditoituja ulkomaisia kirjeenvaihtajia. Tilaisuutta seurasi suuri joukko artikkeleita monissa eri lehdissä.

Kaiken kaikkiaan nuo kolme symposiumia herättivät Kreikassa suurta huomiota ja antoivat instituuttillemme modernin ja yritteliään leiman. Niiden ansiosta saimme myös solmituksi monia arvokkaita suhteita, joita saatoimme käyttää hyväksi instituutin “varsinaisessa” toiminnassa.

Emeritusprofessori Paavo Castrén on Suomen Ateenan-instituutin ensimmäinen johtaja.

Juopuneita munkkeja ja venetsialaisia viinikauppiaita: Bysantin (ja Turkin) viinikulttuuria

UUDEEN 692 Konstantinopolin ekumeenisessa kirkolliskokouksessa kiellettiin syksyisin pidettävät viininkorjuujuhlat ja uhattiin kirkonkirouksella niitä, jotka niiden aikana palvoivat pakanallista viininjumalaa **Dionysosta**. Ilmeisesti Dionysoksen kulttia ei kuitenkaan näillä kielloilla saatu hävitettyä, koska vielä 1100-luvulla on säilynyt tietoja, joiden mukaan papit yrittivät "lieventää" pakanallisperuisia viinijuhlia määräämällä, että niiden aikana piti laulaa "kyrie eleison" eikä enää viininjumalan hymnejä.

Pakanallisten kulttien säilyminen näin pitkälle kertoo viinikulttuurin merkityksestä ja tärkeydestä Bysantin alueella. Vaikka kristillinen uskonto tietyllä tavalla jopa perustuu viinikulttuuriin – ehtoollisen kautta – olivat ennen kaikkea idän varhaiset kirkkoisät huolestuneita viinin "väärinkäytöstä". Kirkkoisä **Basilius** saarnassaan *In ebriosos* tuomitsee hyvinkin jyrkästi viinin käytön: viinin juonti tuo esille synnin ja hekuman sekä johtaa henkiseen ja ruumilliseen rappioon. Pidättyminen viinistä oli tunnusomaista itäiselle asketismille ja se auttoi taistelussa pahoista vastaan.

Laajalle Bysantin yhteiskuntaan – eikä ilmeisesti edes kirkon piiriin – viinikielto ei kuitenkaan levinnyt. Konstantinopolin suurkaupunki, jossa parhaimmillaan on arveltu olleen lähes 400 000 asukasta, oli viinin suuri kulutuskeskus, samaan tapaan kuin Rooma oli ollut imperiumin loistoaikoina. Viiniä tuotiin laajalti koko Välimeren itäosista: erityisen arvostettuja olivat – kuten jo roomalaisaikana – Kreikan saarien viinit Khioksesta, Lesboksesta, Euboiasta, Leroksesta ja Lemnoksesta sekä myös suuremmilta saarilta Rhodoksesta, Kyproksesta ja Kreetalta. Haluttuja olivat Bysantin hovissa myös Palestiinan rannikon Gazan alueen viinit, joiden voimakkuutta jo **Gregorius Tournalainen** 500-luvulla ylistää veratessaan niitä kotiseutunsa Gallian viineihin. Uusissa arkeologisissa kaivauksissa löydetty valtavat, jopa 7 000 litraa vetävät viininpuristimet

vahvistavat kirjallisen tradition Gazasta tärkeänä viinintuotannon keskuksena bysanttilaisella ajalla. Gaza oli myös tärkeä satamakaupunki, jonka kautta Euroopasta tuli pyhiinvaeltajia Pyhälle maalle. On jopa arveltu pyhiinvaeltajien vieneen mukanaan Länsi-Eurooppaan paikallisia viinejä niihin ihastuttuaan. Eräässä varhaisessa pyhiinvaellusoppaassa mainitaankin Gazan alueen "*vinum optimum*". Palestiinan viinien maine päättyi kuitenkin 600-luvulla arabien valloitukseen. Muskattityypisiä makeita viinejä tuotettiin myös Traakiassa ja Efesoksen ympäristössä. Sen sijaan Pohjois-Syyriassa tuotettu viini, jota tuotiin helppojen kuljetusteiden vuoksi suuria määriä Konstantinopoliin, oli halvan käyttöviinin maineessa, samoin kuin Bysantin 900-luvulla valtaaman Varnan viini nykyisen Bulgarian alueella, jota pidettiin eräässä lähteessä sopivana ainoastaan "yksinkertaiselle munkkiveljelle".

Papisto ei suinkaan ollut aina kirkkoisien kielloista huolimatta Dionysoksen hedelmälle vihamielinen. Vuonna 1390 **Mischele Farites** -niminen presbyteeri erotettiin kirkon palveluksesta, koska hänet oli pidätetty eräässä Konstantinopolin viinituvassa humalaisena. Mischele lähetti sittemmin patriarkalle pyynnön saada virkansa takaisin luvaten, että jos hänet vielä kerran yllätetään kapakasta, hän itse luopuu vapaaehtoisesti pappisarvosta. Hän lisäsi kuitenkin, että kerran vuodessa – aikaisin aamulla – hänen pitää hankkia viinituvasta ehtoollisviiniä. Samoihin aikoihin Thessalonikin metropoliitta kielsi Pyhän Demetrioksen juhlan yhteydessä kirkkoväkeä ryntäämästä heti messun jälkeen viinitupaan: "Jos messuun tulo on vain tekosyy sen jälkeen juopua, on parempi olla tulematta kirkkoon".

Konstantinopolin viinikauppa oli aluksi ollut paikallisten päälliköiden (*basileus*) hallussa, mutta 1000-luvulta alkaen Italian mahtavat meritasavallat Genova, Amalfi, Pisa ja Venetsia pystyttivät Bosporin salmen rannalle kauppa-

MONEMVASIAN LINNOITUS, VENETSIALAISTEN MALVASIA. HOLLANTILAINEN ETSÄUS 1700-LUVULTA.

asemia ja vähitellen alkoivat hallita koko alueen taloutta. 1200-luvulla neljännen ristiretken ansiosta Venetsia sai suoraan haltuunsa myös Bysantille kuuluneita viinintuotantoalueita, mm. Kreetan. Venetsialaiset kauppiat alkoivat hallita Bysantin viinikauppaa ja joutuivat viranomais-ten kanssa pitkällisiin taisteluihin verotuksesta: venetsialaiset pystyivät myymään viiniä paikallisia kauppiaita halvemmalla ja vähensivät näin keisarihuoneen verotuloja. Valtio yritti tämän vuoksi rajoittaa ulkomaalaisten oikeuksia avata viinitupia kaupungeissa ja määräsi suoraan kalliimman hinnan viinille, jota paikalliset ostivat amforaa (n. 600:aa litraa) pienempinä määrinä.

Venetsialaisten kauppiaiden suosima viini oli ennen kaikkea makeaa malvasiaa. Viinin nimi (engl. *malmsey*, ransk. *malvoisie*) tulee todennäköisesti Peloponnesoksen eteläkärjessä Lakoniassa sijainneesta venetsialaisesta linnoituksesta nimeltä Monemvasia, jonka italialainen nimi on "Malvasia", ja jota kautta viiniä kuljetettiin laivoilla läntiselle Välimerelle, Ranskaan, Englantiin ja jopa Itämeren satamiin. Sen suosiosta Englannin hovissa kertoo se, että tarinan mukaan kuningas **Edward IV:n** veli, Clarendonin herttua **George**, olisi vuonna 1478 hukutettu malvasiatynnyriin.

Millaista sitten oli bysanttilaisten itsensä suosima viini? Cremonan piispa Liutprando kirjoit-

taa 900-luvulla Konstantinopolista, että "kreikkalaisten" viini oli länsimaiselle lähes juomakelvotonta: "juoma, johon oli sekoitettu pikeä, pihkaa ja kipsiä". Lisäksi hän kirjoittaa edelleen paheksuvasti, että paikalliset tarjosivat vieraille "hyvin pienistä laseista viinin ja hunajan sekoitusta" ja lisäsivät siihen kaiken lisäksi lämmintä vettä! Ilmeisesti piispalle, joka selvästi oli odottanut saavansa hyviä orientin ruokaviinejä, oli tarjottu jonkinlaista Bysantissa yleisessä käytössä olevaa lääkeviiniä. – Bysantissa oli vielä voimassa antiikin Roomassa tunnettu tapa, jonka mukaan viiniä ei juuri koskaan juotu sellaisenaan vaan sekoitettuna veteen ja mausteisiin. Bysantin kirjallisista lähteistä tiedämme, että viiniin sekoitettiin myös esimerkiksi ruusunlehtiä, fenkolia ja selleriä. Nämä paitsi peittivät halpojen viinien epäpuhtaudet myös auttoivat viinien säilytyksessä. Traditio on säilynyt kreikkalaisessa retsinassa. Bysantin aikana parhaat retsinat tulivat Filipopolin (nyk. Plovdiv Bulgariassa) alueelta, jossa kasvavien suurien mäntyjen pihkaa sekoitettiin viinin maskeihin.

Bysantin alkuaikojen kirjalliset lähteet tuntevat kaksi jo roomalaisaikaisista lähteistä hyvin tunnettua viinityyppiä: *phouska* (lat. *posca*, jota Kristus sai Matteuksen evankeliumin mukaan juodakseen ristillä), sotilaiden ja rahvaan suosima halpa etikkamainen viinin ja veden sekoitus,

sekä *konditon* (lat. *conditum*), vahvasti maustettu aperitiiviini.

Erikaisuutena mainittakoon, että bysanttilaiset tunsivat jopa viinijauheen. Armenialaisen Amidan kaupungista (nyk. Diyarbakir Turkin kurdialueella) peräisin olevasta lähteestä tunnetaan ”vinum cum faece siccatum”, pellavapusseissa säilytettävä jauhe, josta veteen sekoittamalla sai viiniä. Tämä olisi ratkaissut vaikean kuljetusongelman, mutta jostakin syystä – ehkä viinin maku ei ollut kehuttava – viinijauhe ei kuitenkaan yleistynyt.

Bysantin historia päättyi Konstantinopolin valloitukseen vuonna 1453, mutta viinikulttuuri ei alueella suinkaan loppunut osmanien valtakuntaan. Konstantinopolin valloittaja **Mehmed II** oli paitsi suvaitsevainen kristittyjä kohtaan myös suuri viinin ystävä, joka kirjoitti ylistysrunoja Bacchuksen hedelmälle. Vasta nuorena kuollut sulttaani **Murat IV** (1612–1640) kielsi viinin samoin kuin kahvin ja tupakan nauttimisen. Kiellon takana oli tietenkin uskonto; Murat IV oli harras musulmaani, mutta kerrotaan, että hän itsekin piti viinistä. Ja sitä paitsi viinikaupalla oli suuri taloudellinen merkitys osmanien valtakunnassa. Varsinkin Kreetan viinejä vietiin ottomaanien Istanbulin kautta itään, Puolaan ja Venäjälle. Kauppaa monopolisoi aluksi Istanbulissa Portugalista kotoisin oleva juutalainen **Joseph Nasi**, joka oli hankkinut itselleen arvonimen Naxoksen herttua. Vuosien 1560 ja 1603 välillä

Lwowin kaupungissa oli tiettävästi 40 kreeta-laista viinikauppiasta, ja Moskovassa tiedetään itse tsaari Iivana Julman joutuneen lainaamaan rahaa Kreetalta kotoisin olevilta viinikauppiailta. Joseph Nasin kerrotaan vaikuttaneen suoraan siihen, että sulttaani Selim II valloitti vuonna 1571 niin ikään haluttuja makeita viinejä tuottaneen Kyproksen saaren.

Viiniviljelmää ei ilmeisesti Murat IV:n viinikiellosta huolimatta koskaan täydellisesti tuhottu, ja 1900-luvulla Turkista on tullut yksi maailman suurimmista viinirypäleiden tuottajista. Viinintuottajana maa on kuitenkin edelleen pieni, ja vain 16 % turkkilaisista juo viiniä. Viime vuosina eräät laatutuottajat ovat kuitenkin saaneet jopa kansainvälistä mainetta. Arvostettuja ovat Ankaraa ympäröivillä kukkuloilla kasvavasta Pinot noiria muistuttavasta *Kalecik Karasi* -rypäleestä valmistetut viinit. Kerrotaan, että alueella aikaisemmin asuneet armenialaiset ovat kehittäneet tämän rypäletyyppin. Ehkä tunnetuin yksittäinen tuottaja on vuonna 1926 perustettu Doluca, joka tuottaa *DLC*-nimistä punaviiniä ja makeaa Aigeianmeren alueen muskattirypäleistä tehtävää *Safiria*. ■

*FK Simo Örmä on
Institutum Romanum Finlandiaen intendentti.
Hän on julkaisemassa kirjan Viinin
kulttuurihistoria (Pilot-kustannus 2008).*

Myhrbergille muistomerkki Nauplioniin

SUOMALAINEN FILHELLEENI August Myhrberg oli aikoinaan miltei kaikkien kreikkalaisten tuntema. Vielä 1900-luvun alussa suomalaiset, jotka kävivät Kreikassa, saivat usein kuulla kreikkalaisilta Myhrbergin sankariteoista. Nykyään hänet tuntee enää yhä harvempi. Tämän tilanteen korjaamiseksi julkaistiin vuonna 2006 Suomen Ateenan-instituutin julkaisusarjassa **Petra Pakkasen** englanninkielinen monografia *August Myhrberg and North-European Philhellenism: Building the Myth of a Hero* (ks. *Helikon* 2006/1, 12–18). Instituutti on myös tukenut **Eero Sovelius-Sovion** alkuun panemaa hanketta Myhrbergin muistomerkkin pystyttämiseksi Kreikkaan.

Raahesta kotoisin ollut August Myhrberg taisteli Kreikan vapauden puolesta melkein kuusi vuotta. Hän saapui Kreikkaan vuonna 1825 ja hänet ylennettiin pian kapteeniksi sekä filhelleenien komentajan, eversti **Fabvierin**, adjutantiksi. Sodan päättyessä vuonna 1829 Myhrberg jäi Kreikkaan, jossa hän alkuvuoteen 1831 saakka toimi Palamidin linnakkeen komentajana Kreikan silloisen pääkaupungin Nauplionin yläpuolella. Myhrberg asui Palamidin linnakkeessa, josta hän kuitenkin usein iltaisin laskeutui portaita alas kaupunkiin tapaamaan ystäviään Alexis-nimisessä kahvilassa.

Myhrbergin muistomerkkiä suunniteltaessa pidettiin Nauplionia alusta saakka muistomerkkin luonnollisimpana sijoituspaikkana. Millään muulla paikkakunnalla Kreikassa ei ole niin selviä yhteyksiä Myhrbergiin. Monien muiden filhelleenien muistomerkkejä on pystytetty Mesolonghiin (niin myös suomalaisen **Adolf von Sassin** muistomerkki – ks. *Helikon* 2005/1, 2–6), mutta koska Myhrberg Petra Pakkasen tutkimuksien perusteella ei koskaan osallistunut Mesolonghin taisteluihin, tämä tuntui teennäiseltä vaihtoehdolta.

Nauplionin kaupunki antoi luvan Myhrbergin muistolaatan kiinnittämiseksi loistavaan kohtaan, nimittäin Staikopoulostin puistosta Palamidille vievien portaiden tukimuuriin, ainoastaan parinkymmenen metrin päähän Nauplionin vuon-

na 1822 turkkilaisilta valloittaneen **Staikos Staikopoulostin** patsaasta. Tätä kautta Myhrberg todennäköisesti itse aikoinaan laskeutui iltaisin kaupunkiin. Ja täältä puistosta Staikopoulostin patsaan ääreltä lähtee vuosittain Palamidin valloittamisen päivänä, 30. marraskuuta, Nauplionin kaupungin järjestämä muistokulkue liikkeelle portaita pitkin ylös Palamidin linnoitukseen.

Kari Juvan suunnittelema Myhrbergin muistolaatta paljastettiin 19. toukokuuta Suomen kulttuuri- ja urheiluministerin **Stefan Wallinin** ja Nauplionin pormestarin **Panagiotis Anagnostarasin** läsnä ollessa. Myhrbergin kunniaksi järjestetyssä tilaisuudessa Nauplionin kaupungin puhallinorkesteri soitti Kreikan kansallislaulun ja yli 40-jäseninen suomalainen mieskuoro *Coro Finlandia* lauloi *Suomis Sång* sekä *Finlandia-hymnin*. Näin August Myhrberg palasi tyylikkäästi Nauplionin kaupunkilaisten tietoisuuteen. ■

SUOMEN KULTTUURI- JA URHEILUMINISTERI STEFAN WALLIN SEKÄ NAUPLIONIN PORMESTARI PANAGIOTIS ANAGNOSTARAS JUURI PALJASTETTUN, KARI JUVAN TEKEMÄN AUGUST MYHRBERGIN MUISTOLAATAN VIERESSÄ. KUVA: JOAKIM STAVROPOULOS

Livadia Helikonin juurella

HELIKON-VUOREN pohjoispuolen alavilla rinteillä sijaitsee Livadia, antiikin kirjallisissa lähteissä mainittu Lebadeia. Se on oivallinen päivänmittaisen retken kohde Ateenan ulkopuolelle, ja parin tunnin bussimatka viljavien vainioiden läpi tuo tähän Boiotian hallintokunnan pääkaupunkiin. Vaatimattomasta ensivaikutelmasta huolimatta Livadia on todellinen helmi mihin aikaan vuodesta tahansa.

Linja-autoasema on kaupungin ulkopuolella keskellä peltoja, joten kyydistä on parasta hypätä paikallisten myötä ydinkeskustaan johtavan päätien varrella suuren puistomaisen aukion, Platia Diakoun, laidalla. Siitä eteenpäin sekä kauppojen rajaama kävelytie että autokadut johtavat varsinaiselle keskusaukiolle kahviloineen. Kreikkalaiseen kaupunkikuvaan olennaisesti kuuluvat matalat betonitalot tai vaihtelevassa kunnossa olevat uusklassiset rakennukset eivät tee Livadiasta mitenkään erityistä; sen viehätys perustuu yläkaupungin miljööseen. Taustalla kohoaa kaksi metsäistä vuorensinämää ikään kuin kulissina, ja vuorten kainalosta pulppuaa Herkyna-joki kaksine lähteineen, jotka jo antiikin maailmassa nimettiin unohduksen ja muistin virroiksi, Lethe ja Mnemosyne. Alakaupungissa jokiuoma on piilossa asuinrakennusten kätöksissä, mutta veden solinan kuulee kauas.

Loivasti nouseva katu johtaa toiselle aukiolle, jossa virtaava vesi näkyy esteittä suurten plataanien katveessa. Aukio oli 1950-luvulle tekstiili- ja mattoteollisuuteen liittyvää aluetta. Nyt harmaakiviset hyötyrakennukset lukuisine vesimyllyineen ovat kahviloina ja ravintoloina, ja jokiuoma on maisemoitu EU-rahalla hienoksi keitaaksi Helikonin alueen kehittämisyhdistyksen ideoiden pohjalta. Ravintoloissa on mukava syödä kunnan liha-annos maalaismakkaroineen – Livadiaa sannotaankin lihansyöjän paratiisiksi – mutta myös lähirinteiltä poimittu horta on kerrassaan mau-

kasta. Ulkomaalaisiin Livadiassa törmää harvoin, mutta kreikkalaisten keskuudessa se on ilmeisen suosittu käyntikohde. Ongelmia syntyy joskus juuri ravintoloissa, kun niihin pyrkii samaan aikaan pari bussilastillista nälkäisiä.

Jokiuoman toisella puolella on Lethestä vetensä saava uima-allas, joka näyttää olevan ilmeisen ahkerassa käytössä myös kylminä talvipäivinä. Joen voi ylittää pitkin pientä yksiaukkoista harmaakivisiltää, joka on turkkilaisaikaisille silloille ominaiseen tapaan korkeaselkäinen. Vieläkin ylempänä on Ksenia-niminen kahvila, josta käsin on oikein mukava seurata joen pieniä putouksia, kesällä terassilla istuen, talvella takana äärestä. Vedestä kohoaa vähän yllättäen valkoinen marmoripää, joka on kuvanveistäjä Spiros Gourgiotisin vuonna 2000 tekemä Herkynanymfi. Kauemmaksi joen alkulähteelle on rakennettu suosittu ulkoilmateatteri.

Livadiassa kannattaa käydä ennen kaikkea maiseman ja hyvän lounaan vuoksi, mutta kaupungilla on monessa suhteessa kiintoisa antiikin aikoihin periytyvä menneisyys. Kaupunki vaurastui jo 500-luvulla eKr. Trofoniokselle omistettun maineikkaan kulttinsa ansiosta. Vesimyllyjen tienoilla on kallionseinämässä erikokoisia loke-roita sekä pieni kamari penkkeineen, jotka syn-

TURKKILAISAIKAINEN HARMAAKIVISILTA KAARTUU HERKYNÄ-JOEN YLI.
KUVAT: LEENA PIETILÄ-CASTRÉN.

tyivät alun perin muinaisten lähteiden aukkoina ja joita sitten antiikin maailmassa suurennettiin Trofonioksen votiivilahjoja ja mahdollisia puhdistautumisriittejä varten. Oraakkelista on runsaasti antiikin kirjailijoiden tietoa; siltä kävivät hakemassa neuvoa mm. Lyydian kuningas **Kroisos**, teebalainen valtiomies **Epameinondas**, roomalainen sotapäällikkö ja filhelleeni **Aemilius Paullus**, sekä matkakirjailija **Pausanias**, joka kuvailee omaa laskeutumistaan maanalaisiin luoliin 100-luvulla jKr. pelottavana kokemuksena. Oraakkeli toimi vielä 200-luvulla, ja se on paikannettu 402 metriä korkealle profeetta Eliaan nimikkovuorelle. Sen lisäksi vuorella on kesken-tekoiseksi jäänyt Zeuksen temppeli, jonka rakentaminen aloitettiin n. 175 eKr. Roomalaisajalla Livadia oli edelleen voimissaan, ja se mainitaan vielä 500-luvun lähteissä.

Myöhemmin Livadia oli katalonialaisten palkkasoturien hallinnassa muun Boiotian ja Attikan myötä vuosina 1311–1381. He havaitsivat suojaisan paikan helposti puolustettavaksi, kunhan vuorenkainalo suojattiin linnoitusmuurilla. Jyrkässä rinteessä suhteellisen hyväkuntoisena yhä kohoava linnake onkin Kreikan

varhaisin katalaanimonumentti, jolla oli sotilaallista merkitystä vielä 1800-luvun itsenäisyystaisteluissa. Alueella oli tunnetusti runsaat vesivarannot, ja sieltä käsin voitiin vartioida pohjoisesta Thermopylain solasta tulevia reittejä. Pari päivää Kreikan itsenäisyysjulistuksen jälkeen maaliskuussa 1821 Livadia oli ensimmäisiä turkkilaisilta vallattuja kaupunkeja, jonka lopullisesta herruudesta käytiin vielä monta kiistaa.

Myös Parthenonin marmorien yhteydessä kuuluisaksi tullut Elginin jaarli, lordi **Thomas Bruce**, oli kiinnostunut Livadiasta, jonne hän lahjoitti kellon. Lahjoituksensa vastineeksi Elgin sai perehtyä Trofonioksen oraakkelin raunioihin, mikä lienee tapahtunut viimeistään alkuvuodesta 1803, juuri ennen hänen lopullista lähtöään Kreikasta. Kello sijoitettiin frankkilaisaikaiseen torniin, jota oli aiemmin käytetty ilmeisesti valomerkkien antamiseen. Kellotorni on edelleen muistona tapauksesta. ■

Leena Pietilä-Castrén opettaa klassillista arkeologiaa Helsingin yliopistossa. Hän oli Ateenan instituutin johtajana 2000–2004.

KSENIA-KAHVILAN TERRASSILTA VOI IHAILLA VESIPUTOUKSEN ÄÄRELLÄ OLEVAA HERKYNÄ-NYMFIN VEISTOSPÄÄTÄ.

Galler på kullen – det andra Johannes Sundwall- föredraget

FRÅN OCH MED 2006 organiserar Finlands Athen-institut med medel erhållna av Stiftelsen för Åbo Akademi tre stycken Johannes Sundwall-föredrag. Till föredragshållare utses en internationellt känd forskare, som på ett märkbart sett har samarbetat med antikforskare från Finland och/eller bedriver forskning som tangerar **Johannes Sundwalls** egen vetenskapliga produktion. Genom dessa föredrag vill institutet hedra minnet av Sundwall och samtidigt, vid sidan om institutets årsfest i maj, skapa en andra, årligen återkommande tillställning som väcker ett större intresse inom det vetenskapliga samfundet i Athen.

Johannes Sundwall (1877–1966) är den kanske genom tiderna kändaste och mångsidigaste finske antikforskaren (bild 1). Till hans forskningsintressen hörde utöver epigrafik, prosopografi och numismatik i det hellenistiska Athen och senantik historia i de västliga delarna av det romerska riket bland annat också de tidiga kretensiska skrifterna Linear A och Linear B samt förhistoria på den italiska halvön (bl.a. fibulor och keramik). Efter att ha vistats många år utomlands som ung forskare tillträdde Sundwall 1919 professuren i antik historia med grekiska och romerska litteraturen vid Åbo Akademi, en position som han innehade ända tills han pensionerades. Nämnas bör också att han 1937 utsågs till hedersdoktor vid Athens universitet.

Den första Johannes Sundwall-föredragshållaren hösten 2006 var professor **Jack Davis** från Cincinnati, numera direktor för anrika American School of Classical Studies i Athen. Jack Davis anknöt i sitt föredrag om Nestors Pylos till Sundwalls intresse för Linear B-skriften samt kontakter till Pylos utgrävare **Carl Blegen** (jfr. *Helikon* 2006/2). Efter Jack Davis var det naturligt att söka en andra föredragshållare som hade ägnat sig åt det hellenistiska Athen. Valet föll på professor **Robin Osborne** från Cambridge, mycket på grund av dennes mångsidiga forskning, omfattande alla aspekter från konst och arkeologi

Helikon 1/2008

BILD 1. JOHANNES SUNDWALL SOM UNG FORSKARE (ÅBO AKADEMIS BILDSAMLINGAR). KUVÄ: MIIKA SILLANPÄÄ.

till såväl politisk som social historia samt även kulturhistoria.

Robin Osbornes föredrag hade titeln "How the Gauls Broke the Frame: A Hellenistic Revolution in Theology on the Athenian Acropolis" och behandlade den av den pergameniske kungen **Attalos I** under 200-talets slut på Akropolis uppställda skulpturgruppen som föreställde döda eller döende giganter, amazoner, perser och galler. Osborne tänker sig gruppen som en pedimentgrupp uppställd på ett lågt, fristående fundament, det vill säga lösgjort från pedimentets ramar och placerat på samma plan som åskådarna. Detta hade tidigare varit fullständigt otänkbart och vitt-

nar enligt Osborne om något av en revolution i synen på människans relation till gudarna.

Robin Osborne drog om möjligt mera publik än Jack Davis – italienska skolans föreläsningssal fylldes till bristningsgränsen. Bland åhörarna fanns också glädjande nog ett stort antal grekiska doktorander, vilka känner Osborne på grund av att så många av hans verk (flera översatta till grekiska) utgör obligatorisk tentlitteratur. Efter föredraget överräcktes åt Robin Osborne (bild2) ett diplom likt det Jack Davis hade fått året innan. Diplomet, som är skrivet av docent **Erkki Sironen** på gammalgrekiska (med stänk av katarhousa som några kolleger konstaterade), hade även denna gång utförts av den österrikiska kalligrafisten **Annika Rücker**, som är känd som konstnären bakom Nobelpristagarnas diplom. Inte utan orsak väcker det ståtliga Sundwalldiplomet nästan lika stort uppseende som i tiden gallerna på kullen! ■

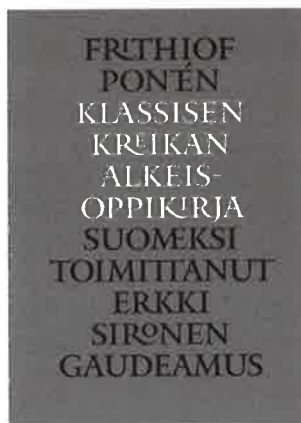
Docent Björn Forsén var Finlands Athen-institutets direktor 2004–2007.

BILD 2. ROBIN OSBORNE ERHÅLLER SITT DIPLOM EFTER ATT HA HÅLLIT DET ANDRA JOHANNES SUNDWALL-FÖREDRAGET I ATHEN DEN 30 NOVEMBER 2007.

GAUDEAMUS
HELSINKI UNIVERSITY PRESS

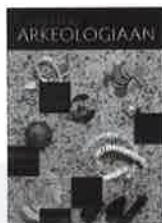
Merkintöjä
menneisyyden
kielestä
ja perinnöstä.

**FRITHIOF PONTÉN
KLASSISEN KREIKAN ALKEISOPPIKIRJA**

Frithiof Ponténin ajaton ja tiivis klassisen kreikan oppikirja *Grekisk läsebok för nybörjare* on ilmestynyt viimein suomenoksena. Kääntäjä Erkki Sironen on laajentanut ja ajankohtaistanut teoksen entistä monitoimisemmaksi oppimateriaaliksi. *Klassisen kreikan alkeisoppikirja* soveltuu myös itseopiskeluun.

Nidottu, 200 sivua • Suositushinta 36 €

**HALINEN & IMMONEN (YM.)
JOHDATUS
ARKEOLOGIAAN**

Teos käsittelee arkeologian luonnetta, historiaa, tutkimusprosessia, teorioita, metodeja ja lähteitä. Harva tietää, miten arkeologit tutkivat vuosituhsien takaisia yhteisöjä, niiden jäsenten vuorovaikutusta, elämää, kuolemaa ja uskontoja.

Johdatus arkeologiaan on ensimmäinen laaja suomenkielinen yleisesitys arkeologian tärkeimmistä tutkimusmenetelmistä. Sidottu, 509 sivua • Suositushinta 39 €

**KATARINA MUSTAKALLIO
USKONTO JA YHTEISÖ
ANTIIKIN ROOMASSA**

”Ymmärtäksemme roomalaisten menestystä meidän täytyy ymmärtää heidän uskonnollisuuttaan.”

– Dionysios Hallikarnassolainen

Katarina Mustakallio tarkastelee teoksessaan varhaisesta roomalaisesta uskontoa, sen rituaaleja, kultteja ja asemaa roomalaisten yhteisöidentiteettien vahvistajana. Nidottu, n. 250 sivua • Suositushinta 33 €

www.gaudeamus.fi

Ankara ei ole enää kaukana

Hajanaisia impressioita Turkista ja Turkin EU-jäsenyydestä

Porttiin kolkutetaan. Portissa lukee EU. Kolkuttajalla on päässään fetsi. Muurin harjalta päilyillään epäluuloisesti. Muistan joskus jossain nähneeni tällaisen pilapiirroksen.

MIKSI PORTTI AUKEAA kirskuen ja hitaasti? Ruosteessako? Periaatteessahan EU on kaikille avoin, jos sisäpyrkijä täyttää kaikille jäsenille yhteiset ehdot! Miksi ei? Turkki on ollut Euroopan neuvoston jäsen jo v:sta 1949 ja EEC:n (EU:n edeltäjän) liitännäisjäsen v:sta 1963. Niin, ja Natonkin jäsen! Se on kolkuttanut portilla jo pitkään, jo kauan ennen kuin Suomessa edes uskallettiin lausua ääneen EU-jäsenyys.

Jos Portti aukeaa, Turkista tulee asukasluvultaan (v. 2005 71,6 miljoonaa) EU:n toiseksi suurin jäsenvaltio. Ja sehän ei ole ollenkaan vähäpätöinen juttu! EU:ssa ei ole päästy yksimielisyyteen monestakaan asiasta, ei nettomaksuosuuksista eikä maataloustukiaisiin liittyvistä kysymyksistä. Turkissa 30% väestöstä saa elantonsa maanviljelystä. Voi vain kuvitella ahdistusta Brysselissä, jos portti aukeaa. Voi sitä rakennetukien määrää!

PUOLESTA JA VASTAAN

Turkin EU-jäsenyydestä vallitsee perinteiset kaksi mielipidettä, puolesta ja vastaan. Väliin tosin mahtuu kaikenlaista ilmaa; ehkä sitten joskus tai toki mutta hitaasti.

EU:n tulevaisuuskonventtia aikoinaan johtanut Ranskan entinen presidentti **Valéry Giscard d'Estaing** julisti tylysti, että Turkki ei ole Eurooppaa, Turkin jäsenyyden kannattajat ovat EU:n vihollisia ja Turkin jäsenyys merkitsisi EU:n tuhoa. Kieltämättä aika epädiplomaattisesti sanottu, mutta presidentti puki sanoiksi monen ajatukset: Turkki ei ole eurooppalainen, lue kristitty. Sen lisäksi menneisyyden varjo mustaa mieltä.

Kukistettuaan Bysantin keisarikunnan militaristinen osmani-imperiumi levittäytyi Vähästä-Aasiasta Eurooppaan väkivalloin ja alisti Balkanin

MUSTAFA KEMAL ATATÜRKİN PISTÄVÄ KATSE UUDESSA TURKIN LIISSA.

väestöryhmiä satoja vuosia. Se työnnettiin takaisin Vähään-Aasiaan hitaasti 1700- ja 1800-luvulla. Ei kuitenkaan ihan täysin, sillä maantieteellisesti Turkilla on edelleen jalansija Euroopassa, ja sen merkittävin kaupunki, Istanbul, on myös merkittävä eurooppalaisesta näkökulmasta.

Itävalta, EU:n silloisena puheenjohtajamaana, vastusti viimeiseen asti neuvotteluiden aloittamista v. 2004. Tarjottu tikkari, Kroatia, käänsi kuitenkin Wienissä päät. Neuvottelut entisen kaksoismonarkiaan kuuluneen Kroatian liittymisestä voitiin aloittaa samalla kuin Turkin.

Miksi Wien oli niin vastentahtoinen Turkille? Ehkä itävaltalaisia pitäisi ymmärtää? Vanha 'perivihollinen' kolkuttaa taas porteilla. Hehän vastasivat Euroopan puolustuksesta 200 vuotta! Osmani-invaasio kilpistyi kahdesti Wienin muureihin. Toisaalta itävaltalaiset saivat salvaa haavoihinsa jo 1700-luvulla, kun keisarillinen armeija prinssi **Eugen Savoijilaisen** komennossa vyöryi Balkanille annihiloiden osmani-armeijan toisensa perään ja työnsi sulttaanien imperiumin pohjoisrajaa etelään. Karlowitzin (1699) ja Passarowitzin (1712) rauhat tekivät lopun turkkilaisuhasta Euroopassa. Roolit vaihtuivat: Itävalta ja Venäjä muuttuivat uhaksi Korkean Portin olemassaololle. Eugen Savoijilaisen merkitystä ei siis voida vähätellä. Pitäisikö hänestä tehdä Euroopan kansallissankari? Aikalaiset olivat sitä mieltä, että jos kelpo Eugen olisi saanut jatkaa, niin koko turkkilaiskysymys olisi ratkaistu iäksi. Mutta poliitikot tekivät rauhan ja Eugen päätti päivänsä Wienissä korttia pelaten.

Yksimielisyyttä Turkin suhteen tuskin saavutetaan. Eihän sitä saavutettu edes silloin, kun osmani-imperiumi oli vakava sotilaallinen uhka kristitylle Euroopalle 1400-luvulta 1600-luvun lopulle. Tosin tähän on yksi poikkeus: Välimeren alueen kristityt vallat saivat kerran aikaiseksi lyhytaikaisen liittoutuman osmanejä vastaan Lepanton meritaistelussa vuonna 1571. Yksimielisyys ei kuitenkaan kauaa jaksanut kantaa, ja osmanilaivaston tuhoutumisen kautta saatua etulyöntiasemaa ei kyetty käyttämään hyväksi. Jouduttiin odottamaan vielä sata vuotta ja Eugen Savoijilaista. Lepanto oli kuitenkin ensimmäinen suuri voitto Keski-Eurooppaa kohti ulottuvasta osmani-imperiumista. Pitäisikö sen muistopäivä, 7.10., julistaa jos ei nyt ihan yhteisen Euroopan juhlapäiväksi niin ainakin yleiseksi juhlapäiväksi?

TÜRKIYE CUMHURİYETİ 1923—

Mutta osmani-imperiumia ei enää ole. **Mustafa Kemal Atatürk** tuijottaa hypnoottisesti Turkin seteleistä suoraan omistajan silmiin. Historiassa pohditaan usein, yksilökö vai struktuuri on historian liikkeellepaneva voima? Perinteinen historianäkäsitys keskittyi edelliseen eli suurmiesten tekoihin. Edusti sitten mitä kantaa tahansa, yksilön, Mustafa Kemal Atatürkin, merkityksen modernin Turkin historiassa ei voi kuin todeta. Sotilasjohtajana hän nöyryytti Kreikkaa tekemällä lopun kreikkalaisesta imperialismista (Megali Idea), hän lakkautti osmani-imperiumin ja kalifaatin ja pisti viimeisen sulttaanin Pariisin junaan ja kouraan menolipun. Mustafa Kemal in johtama hallinto antoi turkkilaisten kokea muutamassa vuodessa yhteiskunnallisia muutoksia, joihin Euroopan edistyneimmissäkin maissa oli tarvittu parisataa vuotta.

Harvassa kulttuurissa katkos menneeseen on ollut niin voimakas kuin Turkissa, ja yllättävän veretönkin. Kapinahenkeä toki siellä täällä esiintyi mutta ei tarpeeksi sytyttämään sisällissotaa, ja armeijan toimenpiteet olivat ripeitä ja tehokkaita. Hunnut ja parrat ym., jotka viittasivat osmanilaiseen menneisyyteen, kiellettiin. Turkille luotiin länsimainen ulkonäkö. Luotiin uskonnosta erotettu sekulaari valtio, toinen Euroopassa, Ranskan jälkeen. Luotiin myös ns. "syvä valtio", joka ei

PRINSSI EUGEN SAVOIJILAINEN. JACOP VAN SCHUPPENIN MAALAUUS.

paljonkaan poikennut ajan pahalta haisevan hengen tuotteista muualla Euroopassa, Saksassa, Italiassa, Neuvostoliitossa, vain muutamia tunnetuimpia mainitakseni. ”Syvä valtio”, jonka ote, ideologinen ja konkreettinen, ulottui ja ulottuu edelleen kokonaisvaltaisesti yhteiskunnan kaikille tasoille.

KEMALISTIT JA MUUT

Mutta kemalistinen vallankumous totaalisuudesta huolimatta ei ulottunut riittävän syvälle. Vaikka fetsit ja hunnut määrättiin riisutaviksi, kuilu kaupunkien (mm. Istanbul, Ankara ja Smyrna) ja maaseudun välillä jäi syväksi. Nobelistikirjailija **Orhan Pamukin** muistelmät ja mietelmät hänen Istanbul-kirjassaan (suom. *Istanbul. Muistot ja kaupunki*. Tammi 2004) kuvaavat mainiosti ajattelutapojen ja maailmojen eroja kemalistisen vallankumouksen myötä syntyneen urbaanin sekulaarin väestön ja voimakkaasti islamiin ja sen traditioihin pitäytyvän kaupunkien köyhälistön ja maaseutuväestön välillä: ”En liioin muista, että olisin koskaan kutsunut häntä (s.o. Jumalaa) apuun tai pyytänyt häneltä mitään. Olin näet hyvin perillä siitä, ettei hän ollut kiinnostunut minunkaltaisistani vaan köyhistä. Meidän talossamme Jumala kiinnosti vain kokkeja ja palvelijoita.”

Entinen bysanttilainen Pantokrator-kirkko sijaitsee Fetih-kaupunginosan laitamilla Valensin akveduktiin kupeessa. Kirkon vieressä rinne viettää jyrkästi kuilumaiseen laaksoon, jossa kulkee pohjois-eteläsuuntainen Atatürk-bulvari. Sitä voidaan pitää jonkinlaisena rajana länsimaisen ja ”itämisen” Konstantinopolin välillä. Pantokrator (Kaikkivaltias) tai turkiksi Zeyrek Kilise Camii, ei ole enää moskeija. Siitä on tarkoitus tehdä museo, mutta museoviranomaisten työtahti on leppoisa. Kirkon lattiamarmorien alla lepää Komnenos- ja Palaiologos-sukuisia keisareita ja keisarinnoja. Kirkko/moskeija ei kuulu Istanbulin turistinähtävyyksiin, edes ryhmien mukaan annetut ammattioppaat eivät tiedä siitä mitään, se on vain alan naisten ja miesten tiedossa. Kirkolle pääsy vaatii hieman kiertämistä ja kapuamista. Bussi jää Atatürk-bulvarin reunaan. Kapea mukulakivikatu kiemurtelee rinnettä ylös syvemmälle Fetihin kaupunginosaan. Vastaantulevat ihmiset ovat kuin eri planeetalta verrattuna Sultanahmetin tai Beigloun katunäkymiin. Nuoren historiaa opiskelleen oppaan rentous katoaa hetkessä hänen

tajuttuaan, että reitti kulkee ”kurjalistokorttelin” kautta. Kun ryhmän hitaammat jäävät kulman taakse, opas hermostuu silmin nähdessä ja verbalisoi länsimaisen turkkilaisen asenteen: ”Täällä voi olla vaarallista, nämä ovat köyhiä ihmisiä,” ja juoksee katuja alas päin etsimään ryhmäläisiä. Kurjalistokortteli on oikeastaan väärä termi; kaikesta näkyy kyllä köyhyys mutta myös siisteys. Se on se toinen Turkki, joka halutaan ignoroida: naisilla huivit päässä ja pitkät takit päällä, parrakkaita miehiä jne. Köyhää ja syvästi uskonnollista, ainakin ulospäin, maalta muuttaneita, mutta minäkäänlaista uhkaa en ole koskaan niillä seuduilla kokenut. Korkeintaan jonkun moskeijan (ent. bysanttilaisen kirkon) imaani on mulkoillut ynseästi paikalle eksynyttä yaourdia, kristittyä koiraa. Ainoa kohtaamani reaalinen ongelma on liittynyt oluen saatavuuteen sillä seudulla mutta ei muualla Istanbulissa. Alkoholin jakelupisteiden määrä ja aukioloajat saavat Suomen tiukkaan kontrolliin tottuneen rentoutumaan.

”Rauha kotona, rauha maailmassa” on Kemal Atatürkin lentävä lause, johon törmää usein Turkissa, kirjoitettuna sinne sun tänne. Ajatus on kaunis ja ylevä, mutta rauha on kaukana maailmasta ja niin se on Turkistakin. Yksi keskeisistä argumenteista Turkin EU-jäsenyyttä vastaan on ollut sen ihmisoikeuskysymys. Pääministerinviraston ihmisoikeus-komitea tilasi v. 2004 Ankaran yliopiston kansainvälisten suhteiden professorilta **Baskin Oranilta** selvityksen vähemmistöistä ja heidän asemastaan Turkissa. Professori Oranin raportti oli liikaa äärioikeistolle ja kemalistiselle byrokratialle. Huolimatta siitä, että raportin tilasi pääministerinvirasto, Orania viedään käräjille turkkilaisuuden halventamisesta. (Raportti suomeksi käännettynä: Turkki Euroopan rajalla? S. 245–257.)

Ilman raporttiakin Turkin ihmisoikeus-tilanne ei ole mairitteleva. Professori Oran syyttää Turkia, että se ei ole edes noudattanut Lausannen sopimuksen määräytyksiä (www.euroopanrajalla.net/?p=8). Lausannen sopimuksessa, joka on liitetty Turkin perustuslakiin, on määriteltä, että Turkissa ei ole etnisiä mutta kylläkin uskonnollisia vähemmistöjä. Tästä huolimatta eriuskoisilla, eli ei-muslimeilla, on ollut aika ikävää Turkissa. Ekumeenisessa patriarkaattissakin se tiedetään. Se sijaitsee Fanarin kaupungin osassa jyrkän kalliokielekkeen juurella ja sitä kattaa tiheäsilmäinen verkko estämään ylhäältä heitettyjen isompien kivien aiheuttamat vauriot. Kun

sittemmin kielletty Hyvinvointipuolue (RP) voitti paikallisvaalit v. 1994, **Recep Tayyip Erdogan** nousi Istanbulin johtoon. Erdogan tunnetaan paremmin nykyisenä Turkin pääministerinä, joka johtaa AK-puoleen enemmistöhallitusta. Erdoganin kaupunginjohtajakaudella saatiin aikaan paljon hyvää. Oman kokemuksen mukaan mm. kaupungin ilma on parantunut, kun maakaasun käyttöä on lisätty kivihiilen kustannuksella. Kun vierailin patriarkaatisia vuonna 1995, siellä ei Erdoganin hallinnosta juurikaan iloitettu, hän kun oli poistanut poliisivartioiden patriarkaatin edestä ja seuraukset näkyivät patriarkaatin puisessa portissa. Polttopullot olivat mustanneet sitä.

Syrjäisessä huvipursisatamassa on ankkurissa huppea merikelpoinen hyökkäysvene. Matkalla Marmarameren isoimpaan saareen Halkille allekirjoittaneen ihasteluun vastattiin suoraan: nopein tapa emigroitua, jos tilanne sitä vaatii. Halkin saarella sijaitsevan ekumeenisen teologisen koulun tilanne on tragikoominen. Se perustettiin v. 1844 sulttaani **Abdulmecid I:n** luvalla. Vuonna 1971 Ankara osoitti olevansa osmani-sulttaania umpimielisempi ja sulki koulun perusteena laki, joka kieltää yksityiset yliopistot. Laki on sittemmin kumottu ja Turkissa on nykyään useita yksityisiä yliopistoja. Halkin koululle ei lupaa ole

kuitenkaan herunut. Koulussa näytti kuitenkin kaikki olevan valmista, opiskelijat vain puuttuivat. Patriarkaatin lehdistöedustaja vastasi ihmetelyyn: ”Turkkilaisista ei koskaan tiedä. Tuuli voi kääntyä yllättävän äkkiä. Lupa voi tulla huomenna aamulla.”

Konstantinopolista, entisestä kreikkalaisesta kaupungista, ei ole paljoakaan jäljellä, vain ekumeeninen patriarkaatti ja muutamat tuhat seurakuntalaista. Vielä ensimmäisen maailmansodan jälkeen heitä oli noin puolet kaupungin asukkaista. Turkin ja Kreikan välisen rauhansopimuksen mukaan maat vaihtoivat vähemmistöjä: Turkki tyhjensi kreikkalaisista ja Kreikka turkkilaisista tai kristityistä ja muslimeista. Tragikoomista asiasta oli se, että kaikki kotiseuduiltaan karkotetut muslimit eivät osanneet turkkia, eivätkä kaikki kristityt kreikkaa. Istanbulin kreikkalaisia ei kuitenkaan karkotettu ja heitä oli toisen maailmansodan jälkeen vielä n. 150 000. Mutta vuonna 1955 ja vielä 1971 Ankaran masinoimat kreikkalaisvasetaiset pogromit karkottivat heidät. Turkin geopolittinen asema, kylmä sota ja Nato-jäsenyys aiheuttivat sen, että kansainvälinen yhteisö ei puuttunut tapahtumiin.

TURKKI ISLAMILAINEN?

Yllä mainittujen väestönsiirtojen jälkeen Turkki näyttäisi olevan puhtaasti islaminuskoinen, virallisen luvun mukaan 99 %. Turkin valtio tunnustaa siis vain islamin, kristinuskon ja juutalaisuuden. Kaikki virallisesti muslimeiksi luokitellut eivät välttämättä ole samaa mieltä, ainakaan luokittelussa sunneiksi. Arviolta n. 20 % väestöstä lukeutuu alevieihin. Alevien itsensä mielestä 30–40 %. Etnisesti ja lingvistisesti he ovat turkkilaisia. Täyttä yksimielisyyttä identiteetin luonteesta eivät ilmeisesti ole itse alevitkään saavuttaneet. 20 % heistä on etnisesti ja kielellisesti kurdeja.

Alevien usko on sekoitus islamia, kristinuskkoa ja Vähän-Aasian ikiaikaisia kansanuskomuksia. He eivät rakenna moskeijoita vaan kokoontuvat hartaudenharjoituksiin melko vaatimattomissa kokoustiloissaan, kaikki yhdessä, naiset ja miehet. Naisen seksuaalista, yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa ei mitata ulkoisilla tekijöillä, so. kehon ja tukan peittämisellä. Alevi-naiset eivät myöskään ole kokeneet julkista tai yksityistä segregatiota. Lisäksi alevien suhtautuminen alkoholiin poikkeaa islamista. Ovatko alevit mus-

ITÄVALTALAISEN RIIPPUMATTOMAN AIKAKAUSLEHDEN
PROFILIN KANSIKUVA 26.5.2006

limeja? Jos eivät, niin Turkin virallinen ilmoitus muslimien määrästä (99% väestöstä) on mietittävä uudestaan. Samoin kuin eurooppalaisten nyreys Turkin islamilaisuuteen.

Kuten kaikkien poikeavien niin myös alevien olemassaolo närstää selvästi äärioikeistoa ja islamisteja. Islamismi katsoo alevien edustavan pakanuutta. Äärioikeisto taas katsoo heidän olevan vasemmistolaisia eli petteureita ja vaarallisia Turkin yhtenäisyydelle. V. 1993 alevien juhlapäivänä 2.6. islamistit hyökkäsivät hotelliin, jossa alevit juhlivat, ja sytyttivät sen tuleen. Siinä, että alevien kimppuun hyökättiin, ei ollut mitään ihmeellistä, mutta siinä taas oli, että poliisi ja palokunta eivät tehneet asialle mitään. Ja kaikki tapahtui televisiokameroiden edessä. Pari vuotta myöhemmin poliisi avasi tulen alevimielenosoittajia vastaan. 15 mielenosoittajaa sai surmansa. Mielenosoitukset olivat aiheuttaneet lukuisat islamistien täsmäiskut alevien kaupungin osaan Gaziin. Turkkilaiset kommentaattorit ovat rauhoitelleet poliittisen islamin noususta levottomia eurooppalaisia sillä, että islamismi ei voi koskaan voittaa Turkissa jo pelkästään siksi, että aaleja on niin paljon.

Äärioikeistolaiset ja ääri-islamilaist piirit jatkavat pelottelukampanjoitaan myös kristityihin, ja ne ajautuvat usein murhiin. Vuosi sitten huhtikuussa protestanttiseen kirjapainoon tunkeuduttiin ja kolme sen työntekijää murhattiin raa'asti. Tekijät saatiin kiinni paikan päältä ja he ilmoittivat motiiveikseen kristittyjen haluavan jakaa Turkin ja tuhota islamin. Oikeudenkäynti on paraikaa käynnissä. Vastaavanlaisia tapauksia on muitakin mm armenialaistaisen journalistin Hrant Dinkin murha Istanbulissa kesellä päivää. Vallitsevista ajattelutavoista kertovat internetiin ajautuneet kuvat murhaajasta yhdessä poliisien ja santarmien kanssa Turkin lippua heiluttaen. Tapahtumat ovat tosin saaneet paljon huomiota Turkissa. Mutta seurauksena on ollut jopa uhkailun lisääntyminen. Kun yksi taho uskaltaa, niin muutkin rohkaistuvat. Toisaalta nyky-Turkissa media on entistä rohkeampaa ja epäkohtiin puututaan nopeasti. Hrantin hautajaisista muodostui suuri mielenosoitus, johon osallistujat huusivat: "Me olemme kaikki armenialaisia!"

Kurdeistahan kaikki tietävät. Noin viidesosa Turkin kansalaisista on kurdeja. Toisin kuin alevit, kurdit ovat pääasiassa sunnimuslimelimeja, mutta sehän ei ole vähentänyt poliisin, santarmien ja armeijan heille jakamaa 'sosiaaliturvaa'.

Lausannen sopimuksessahan sanotaan, että Turkissa on vain uskonnollisia vähemmistöjä, ei etnisiä. Voi sitä, joka toisin on väittänyt. Heidän oikeutensa omaan kieleen ja kulttuuriin on yksi keskeinen vaatimus EU:n portilla. Kurdit puhuvat kurdia. Kurdi on indoeurooppalainen kieli. Kaikki kurdit eivät osaa turkkia, joka kuuluu altalaiseen kielikuntaan. Eli turkki ja kurdi eivät ole kielisukulaisia, joten kurdien on opittava turkin kielen koulun kautta. Kansallisromanttista valtiota ovat aina närästäneet rajojensa sisälle eksyneet erilaiset ja itsensä erilaisiksi mieltävät, kuten hyvin Euroopankin historiasta tiedämme.

Perustuslain artikla 301 on mahdollistanut oikeudenkäynnit niitä vastaan, jotka ovat erehtyneet julkisesti sanomaan tai tekemään sellaista, mikä voidaan tulkita turkkilaisuuden loukkaukseksi. Aika väljä määritelmä onkin jättänyt reippaasti tilaa itse kunkin tulkinnoille, eli artikla on rohkaissut "pimeitä voimia" oman käden oikeuteen, josta olen maininnut esimerkkejä. Erdoganin hallitus onnistui juuri äsken muuttamaan artiklaa mutta tulos oli osittain vesittyntä: "turkkilaisuuden loukkaus" korvattiin Turkin kansakunnan loukkaamisella. Kuka tahansa syyttäjä voi nostaa jutun mutta tarvitsee siihen oikeusministerin hyväksynnän. Erdogan runnoi uudistuksen läpi. Tosin ilkeät kielet kielivät sen tapahtuneen vain siksi, että yleinen syyttäjä tutkii tapausta Erdoganin ja hänen hallituspuolueensa väitetyistä perustuslain vastaisesta antiprofaanista juonittelusta. Korkein oikeus saattaa tehdä lopun Erdoganin poliittisesta urasta samoin kuin AKP-taustaisen presidentti **Ahmed Gülinkin**.

POLIITTINEN ISLAM

"Tämä köyhien kiinteä suhde jumalaan ei erityisemmin huolestuttanut minua ja kotiväkeäni - - mutta joskus se huolestutti meitä, sillä saattoihan käydä niinkin, että muut kuin kaltaisemme käyttäisivät jonain päivänä Jumalaa meitä vastaan". (Orhan Pamuk)

Paradoksaalista Turkin pyrinnoissa liittyä lopullisesti eurooppalaiseen yhteisöön on se, että asiaa ajaa poliittista islamia edustava AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi = Oikeus ja Kehityspuolue). Kemal Atatürkin perillisten, sekulaarin valtion, byrokraattisen eliitin ja armeijan tyrmistykseksi poliittinen islam on tunkeutunut jäädäkseen Turkin puoluepoliittiselle kartalle. Vuoden 2007 vaaleissa se sai 46,3 % annetuista

EFESOS VÄHÄSSÄ-AASIASSA.

äänistä ja kykeni muodostamaan yhden puolueen enemmistöhallituksen.

AKP:n pää-äänenkannattajakunta on lähinnä sitä osaa väestöstä johon myös Pamuk viittaa. Mutta AKP:n ylivoima puhuu enemmän Turkin sekavasta poliittisesta kentästä kuin äänestäjien lisääntyvästä kallistumisesta poliittiseen islamiin. AKP onkin vauhdittanut EU:hun pääsyyn vaadittavia uudistuksia. Mutta parlamentaarinen enemmistö ei ole taannut AKP:lle sen kaipaamaa hallitusrauhaa, sillä sekulaarin kulttuurin vaalijoita AKP:n vakuutukset politiikkansa perustuslainmukaisuudesta eivät ole vakuuttaneet. Tästä he saivat selkeän osoituksen alkuvuoden huivijupakan myötä. Parlamentaarisen enemmistönsä turvin pääministeri Erdogan ajoi läpi uudistuksen, joka sallii huivin käytön kouluissa ja yliopistoissa. Huivipannan poisto sai sekulaarin Turkin vartijat katkeriksi eikä vastaiskua tarvinnut odottaa kauan. Turkin korkein oikeus tutkii paraikaa, onko hallituspuolue AKP ja sen toiminta perustuslain vastainen. Sekulaari Turkki katsoo huivin poliittisen islamin ja fundamentalismin tunnukseksi. AKP:n entinen ulkoministeri Abdullah Gülin valinta presidentiksi (presidentin valitsee parlamentti) on kiristänyt entisestään tunnelmia sekularistien leirissä AKP:n hallitusta kohtaan. Turkin sekularismin palomuri, armeija, seuraa synkkänä sivusta. Edellinen poliittisen islamin muodostama hallitus kaatui vuonna 1997 ns. *postmoderniin vallankaappaukseen*. Armeija

ei vaivautunut ajamaan panssarivaunuja kaduille, kuten ennen vanhaan, kun se oli tyytymätön menoon maassa. Kansallisen turvallisuusneuvoston painostus oli liikaa ja hallitus erosi. Pian sen jälkeen korkein oikeus totesi hallituspuolue RF:n perustuslain vastaiseksi.

HUONOLTA NÄYTTÄÄ?

Pitääkö Turkin jäsenyys tyrmätä islamin ynnä muun yllä esitellyn takia? Kaikesta huolimatta on hyvä pitää mielessä, että Turkki on ollut Euroopan neuvoston jäsen jo v:sta 1949 ja EEC:n (EU:n edeltäjän) liitännäisjäsen v:sta 1963. Turkki on taloudeltaan planeetan 20 suurimman joukossa ja bruttokansantuotteen kasvu 7,4 % on nopeimpia maailmassa. Näihin lukuihin eivät monet Itä-Euroopan maat pääse, vaikka ovat jo EU:n jäseniä. Eurostoliittomme on Turkin tärkein kauppakumppani, eli taloudellisesti se on jo integroitu. Euroopassa elää miljoonia turkkilaisia siirtotyöläisiä ja heidän jälkeläisiään. Turkissa tehdään vakavasti töitä ei vain talouden vaan myös sosiaalisen, kulttuurisen ja yhteisöllisen tilanteen parantamiseksi. Turkki on sitoutunut useisiin muutoksiin perustuslaissaan (EU:n integraatio-ohjelma): parlamentaarisesti se on ollut mahdollista AKP-puolueen muodostaman enemmistöhallituksen takia.

Kuten patriarkaatin lehdistöedustaja antoi ymmärtää, jos turkkilaiset päättävät tehdä jotain, he

tekevät sen sitten saman tien. Turkissa on käynnissä toinen yhteiskuntaa järjestyttävä reformiaalto sadan vuoden sisällä. Ja jälleen kerran hyvin nopealla aikataululla.

Turkkia voidaan pitää jonkinlaisena synteetinä, se on Eurooppaa ja orienttia, ja siksi oiva portti itään. Lopuksi hyvin emotionaalinen argumentti puolesta: Turkin maaperällä on kukoistanut paljon erilaisia kulttuureja – paljon enemmän kuin Euroopan, kulttuureja, jotka ovat osa eurooppalaista kulttuuriperintöä kuten hellenistinen. Sen muistoja on enemmän Turkin alueella kuin Kreikan, esimerkiksi Efesos! Turkki on antanut Euroopalle jo paljon, siirtotyöläisten lisäksi mm. kahvin. Kun vuonna 1683 Wienin edustalla laskettiin osmaneilta saatua sotasaalista, joukosta löytyi pusseittain kahvipapuja. Ilman kahviloitaa Wien ei olisi Wien.

P.S. Ja saahan Bryssel Turkin mukana myös Turkin armeijan. Jotkut häijyt kielet väittävät EU:n haluavan vain sitä. Sille voi olla jatkossa vielä käyttöä. Niin, ja Turkin koillisrajan takana Kaukasuksella ovat Armenia ja Georgia! Ja kaikkea muutakin! ■

*FL Mika Hakkarainen on
Helsingin yliopiston tutkija*

Lukemista

Tom Kankkonen, *Turkki. Eurooppaa ja Aasiaa*. Edita 2005.

Turkki. Euroopan rajalla? Toim. Anna Leinonen, Tuula Kojo, Mervi Nousiainen, Sampsa Peltonen ja Lauri Tainio. Gaudeamus 2007.

Shankland, David, *The Alevis in Turkey: the emergence of secular Islamic tradition*. Curzon 2003.

Mehmet Ali Birand, "The shame of Sept. 6–7 is always with us." *Turkish Daily News*, 7 September 2005.

Ali Tuna Kuyucu, "Ethno-religious 'unmixing' of 'Turkey': 6–7 September riots as a case in Turkish nationalism." *Nations and Nationalism*, 11: 3 (2005), s. 361–380.

Eksoitiikkaa Euroopan reunalla

Konstantinopoli ja idän ihmeet: Ateenan-instituutin ystävien matka Istanbuliin

Lähestyminen Istanbulia ilmasta käsin on hyvin vaikuttava. Kaupunki leviää alla horisonttiin joka suuntaan eikä loppua näy. Heti käy selväksi, että viikon matkalla saatamme nähdä tästä 16 miljoonan ihmisen kotikaupungista vain mitättömän viipaleen. Tarkoituksenamme on keskittyä siihen, mitä on jäljellä vanhasta Konstantinopolista, Rooman keisarikunnan, Bysantin ja Ottomaanien pääkaupungista.

MAJOITUMME EMINÖNUN kaupungin-osaan, vanhasta kaupunkipalatsista restauroituun hotelliin, joka sijaitsee loistavasti kävelymatkan päässä Bosporin salmesta, historiallisista nähtävyyksistä sekä ikiaikaisista basaareista. Aamiaiset ja illalliset nautimme hotellissa, lounaat retkien lomassa. Mukava moderni ilmastoitu bussi ja asiantuntevat oppaat ovat seuranamme koko matkan ajan.

Ensimmäinen päivä: Koko päivän kävely. Kierros antiikin aikaisella Hippodromilla, käynti Hagia Sofian ja Hagia Irenen kirkkomuseoissa, Sinisessä moskeijassa sekä tutustuminen Yerebatanin vesisäiliöön.

Hippodromilla käytiin antiikin aikaan rajua ravikilpailuja. Myöhemmin alue oli Bysantin aikaisen elämän keskus. Nykyään kaupungin-

osaa kutsutaan Sinisen moskeijan rakennuttajan hautamonumentin mukaan Sultanahmetiksi. Vanhoista monumenteista on jäljellä vain Theodosioksen obeliski, pronssinen käärme-pylväs sekä Konstantinos Porfyrogennetoksen pylväs. Lähiympäristössä on kauniisti restauroituja, 1700-luvulla alun perin rakennettuja puutaloja, jotka toimivat nykyään pikku hotelleina ja täysihoitoloina. Tulppaanit ja orvokit kukkivat kuten aina ennenkin ja värittävätsä maisemaa.

Hagia Sofian basilika, aikoinaan maailman suurin kirkko, on uskomaton ilmentys. **Konstantinos Suuren** aikana paikalla oli jo kirkko, mutta 500-luvulla keisari **Justinianus** rakennutti sen päälle suuremman ja pyhitti sen Jumalalliselle Viisaudelle. Vuonna 1453 Bysantin kausi taittuu, kun **Konstantinos XI** kuolee tais-

BOSPORIN SALMEN SILTA. KUVA: TURKIN VALTION MATKATOIMISTO.

tellessaan kaupungin muureilla ottomaaneja vastaan. **Sulttaani Muhammed II** Valloittaja ottaa haltuunsa kaupungin ja tekee kirkosta moskeijan lisäämällä sinne kiireesti aluksi puisen väliaikaisen minareetin. Nykyään museona toimivan katedraalin jättiläismäinen kupoli ja hienot bysanttilaiset mosaiikit ovat kestäneet aikaa, useita maanjäristyksiä ja sen seinät kuiskivat veristä historiaa.

Hagia Sofiaa vastapäätä sijaitsee Istanbulin tunnetuin maamerkki, 1600-luvun alusta peräisin oleva Sininen moskeija, joka on saanut nimensä interiööriä koristavista kauniista sinivalkoisista Iznikin mosaiikeista. Hagia Irene oli myös alun perin kirkko, itse asiassa ensimmäinen Istanbuliin rakennettu kristillinen kirkko.

Jonkin matkaa katuvinlinässä käveltyämme laskeudumme portaat alas kuudennelta vuosisadalta peräisin olevaan bysanttilaiseen vesisäiliöön. Kaikuva akustiikka ja hämärä valaistus luovat sadunomaisen ilmapiirin. 336 mahtavaa korinttilaista pylvästä kannattelee säiliön tiilikattoa. Vettä on kuitenkin vain nimeksi – juuri sen verran, että karpit mahtuvat uimaan altaissa.

Lounaan nautimme Bosporin salmella risteillen. Salmen ylittää valtava silta, maailman suurimpia riippusiltoja, joka yhdistää Euroopan ja Aasian. Laivamme lipuu rauhallisesti pitkin salmea ja lähestyy välillä kaupungin Aasian puoleista ja välillä Euroopan puoleista rantaa. Kauniisti restauroidut vanhat puuhuvilat palatsien ja hotellien lomassa ovat aivan erityisen viehättäviä.

Seuraavanakin päivänä kävelemme koko päivän. Tutustumme Topkapin palatsiin haaremeineen, arkeologiseen museoon ja muinaisitaumaiseen museoon sekä iltapäivällä basaareihin. Ottomaanien aikaan sulttaanit asuivat tarunhohoisessa Topkapin palatsissa ja pitivät siellä haaremiaan. Palatsin rikkauudet ja koristeet nähdessään käsittää, että sanontatapa ”elämä vankina kultaisessa häkissä” ei ole kaukaa haettu. Kerrotaan, että eräällä sulttaanilla oli 280 vaimoa, ja kun hän kyllästyi heihin, heidät suljettiin säkkiin ja heitettiin Bosporin salmeen. Arkeologinen museo sijaitsee Topkapin palatsin alueella. Siellä säilytetään mm. sellaisia aarteita kuin **Aleksanteri Suuren** sarkofagia ja Behramkalesta (Assoksesta) tuotua 500-luvulta eKr. peräisin olevan Athenen temppelin julkisivua. Siellä on myös James Bond, agentti 007 –filmistä kuuluisaksi tullut tikari.

Kolmantena päivänä on vuorossa koko päivän bussikierros. Näemme Theodosioksen muu-

HAGIA SOFIAN KIRKKOMUSEON JULKISIVU JA SISÄTILAN KORISTELUA.
KUVA: TURKIN VALTION MATKATOIMISTO.

rit, Yedikulen eli seitsemän tornin linnakeportin, Tekfurin palatsin, Khora-kirkon sekä jäljellä olevia rakenteita Valensin akveduktista. Iltapäivällä Eyüp Camii (Eyüpin moskeija), Hautausmaa ja Pierre Lotin teehuone Kultaisen Sarven eli Halicin varrella.

Istanbulin kaupunginmuurit, jotka kaksinkertaisina muodostivat aikoinaan voittamattoman linnakkeen, ulottuvat seitsemän kilometriä Marmaramereltä Kultaiseen Sarveen. Muurit rakennettiin 400-luvulla Theodosius II:n aikana, siksi niitä nimitetään myös Theodosioksen muureiksi. Muureja on hiljattain restauroitu, kuten niin monta kertaa aiemminkin, ja ne itse sekä niiden rajaama alue ovat yksi Unescon maailmanperintökohteista. Kaksinkertaisten muurien väliin jäi aikoinaan vallihauta, joka nykyään on kuiva ja jota käytetään kasvimaana. Muuten loistava idea, mutta vieressä kulkevan moottoritien vaikutus vihanneksiin jää hieman arveluttamaan.

Hagia Sofian jälkeen tärkein bysanttilainen monumentti Istanbulissa on 1000-luvulla rakennettu Khora-kirkko, nykyään nimeltään Kariyemuseo. En ole koskaan kuulunut mosaiikkien innostuneisiin ihailijoihin mutta tämän kirkon mosaiikit tekivät lähtemättömän vaikutuksen. Nämä olivat jotain aivan muuta kuin asennoissaan jäykkinä pönöttävät apostolit. Näissä oli liikettä, vauhtia, toimintaa, värien uskomaton kirjo ja hienostuneet sävyt. **Jeesuksen ja Neitsyt Marian** elämä 1300-luvun sarjakuvina! Mykistävää.

Eyüpin moskeija sijaitsee kaupungin muurien ulkopuolella lähellä Kultaista Sarvea, paikassa jossa **Eyüp** (arab. Ayyub), **Profeetta Muhammedin** uskollinen kannattaja, kuoli islamilaisten hyökkäyksessä Konstantinopoliin vuonna 670 jKr. Moskeija on ensimmäinen, jonka ottomaanit rakensivat kaupungin valloituksen jälkeen.

Jyrkässä rinteessä on valtava hautausmaa ja kukkulan laella kuuluisa Pierre Lotin teehuone, jonne pääsee paitsi kävellen myös köysiradalla. Siellä olisi voinut viettää pidemmänkin tovin, jos olisi ollut aikaa. Maisemat ovat viehättävät ja kukkulalle nouseminen on vaivalloista. Vielä ylempänä ehdimme nähdä pilkahduksen hienosta boutique-hotellista ja terassiravintolasta, jossa on huone myös vesipiipullisen nauttimista varten...

Kaksi päivää kuluu Troijan retkellä. Ks. Mirja Heikkisen raportti Troijasta, Assoksesta ja Nikaiasta.

Kuudentena päivänä koko päivän bussikiertoajelu. Ortodoksinen patriarkaatti, Hagios Georgios

ja Pammakaristoksen luostari Fenerin kaupunginosassa. Käynti Istanbulin uudella puolella, lounas modernissa Beyoglun kaupunginosassa. Taksimaukio, Istiklal-kävelykatu, Galatan torni.

Fenerin kaupunginosassa asuu Istanbulin vanhoillista islamilaista väkeä. Siellä näkee enemmän kuin muualla kaupungissa mustaan kaapuun pukeutuneita naisia kasvot peitettynä ja miehiä traditionaalisissa asuissaan. Katujen varsilla on paljon tyypillisiä vanhoja puutaloja sekä bysanttilaiselta ja ottomaanien ajalta peräisin olevia kirkkoja ja synagoogia.

Genovalaiset rakensivat 1300-luvulla Galatan tornin, joka nousee noin 65 metriä Kultaisen Sarven yläpuolelle. Sen huipulta on edelleenkin mahtavat näköalat sekä Kultaisen Sarven että Bosporin salmen suuntaan ja on ymmärrettävää, että sieltä käsin oli helppo vartioida aluetta eri suunnista uhkaavilta vaaroilta.

Ihmisten virta kaduilla on loputon, ruuhka-aikaan aivan mahdoton. Melukin on sen mukainen. Ja lisänsä siihen antavat tervapääskyn sukuiset linnut, jotka lähtevät lentoon aina auringonnousun

KHORA-KIRKON MOSAIKKIKORISTELUA.
KUVA: TURKIN VALTION MATKATOIMISTO.

ja –laskun aikoihin ja herättävät kirskuvalla sirinäällä väsyneen kulkijan.

Seitsemäntenä päivänä palaamme itämaisesta sadusta takaisin maanpinnalle. Joudumme jonotamaan lentokentällä, kun tietokoneet eivät toimi ja vihdoinkin koneeseen päästyämme emme pääse edes istumaan vierekkäin.

Erittäin runsaan matkaohjelman jälkeen tuntuu hyvältä palata kotiin. Erinomaiset, uupumatomat oppaamme **Timo Sironen** ja **Erdal Turan** ansaitsevat suurkiitoksen. Tietoa tuli enemmän kuin pystymme heti sulattamaan. He ovat kuitenkin onnistuneet kylvämään mieleemme tiedon siemenen, mielenkiinnon historiallisiin tapahtumiin Euroopan reunalla ja halun tietää lisää.

TROIJA, ASSOS JA NIKAIJA

Monelle meistä matkan kohokohta oli Troija. Muita Anatolian pääkohteita olivat Assos, Aigeian meren rannalla sekä lähellä Marmarameren itärannikkoa, Iznik-järven itäpäässä sijaitseva Nikaia (nyk. Iznik).

Antiikin Troija on sijainnut strategisesti tärkeällä paikalla. Hissarlikin kumpu on noin viiden kilometrin päässä Dardanellien salmesta, jota pitkin kulki kauppareitti Mustallemerelle. Hellespontoksen merivirrat ja suotuisan myötätuulen odottaminen saattoi pysähdyttää laivat joskus pitkäksikin aikaa Troijan satamaan.

Troijan linnavuorella on yhdeksän kaupunkimaista asutuskerrostumaa, joista vanhimmat on ajoitettu 3000-luvulle eKr. ja nuorimmat 500-luvulle jKr. Homeroksen tarujen Troijan uskotaan liittyvän myöhäispronssikautisiin VI- tai VIIA-kerrokseen. Linnavuoren kumpu näyttää yllättävän pieneltä ja matalalta. Kaupunkia ympäröineistä mahtavista muureista on kaivettu esiin jäänteitä. Linnavuoren ja merenrannan väliin jäävällä tasangolla Troijan sankarit **Akhilleus**, **Patroklos**, **Hektor** ja monet heidän asetoverinsa taistelivat urhoollisesti ja jättivät jälkeensä kuolemattoman maineen. Nykyisin tasanko on lähes viiden kilometrin levyinen; antiikin aikana meri oli lähempänä.

Troijan sotaa ei kuitenkaan voitettu taistellen vaan viekkauksella: sodan kymmenentenä vuonna kreikkalaiset rakensivat onton puuhevoson, johon joukko sotureita piiloutui, ja muut kreikkalaiset olivat purjehtivinaan pois. Troijan asukkaat luulivat rannalle jätettyä hevosta uhrilahjaksi ja kuljettivat sen kaupunginmuurien sisäpuolelle.

TROIJAN HEVONEN. KUVA: MIRJA HEIKKINEN.

ATHENEN TEMPELI ASSOSSELLA, TAUSTALLA LESBOKSEN SAARI.
KUVA: MIRJA HEIKKINEN.

ASSOKSEN RANTAMAISEMAA. KUVA: MIRJA HEIKKINEN.

Yöllä soturit tulivat ulos hevosen sisältä ja avasivat kaupungin portit takaisin palanneille muille kreikkalaisille. Troijan kohtalo oli sinetöity.

Troijaan on mahdollista tutustua kävelemällä kumpua kiertäviä lautaportaita ja puusiltoja pitkin. Kaivauksissa löydetty, usein päällekkäiset asutuserrostumat on merkitty maastoon opaskilvillä, jotka auttavat ymmärtämään, millainen Troija historian eri vaiheissa on ollut. Alueella on myös teatteri, bouleterion ja sisään tuloa vartioiva kookas puuhevonen, ei kuitenkaan alkuperäinen, **Odysseuksen** ja **Epeioksen**, vaan uusi mukaelma.

Assoksen alueella astutusta on ollut pronssikaudelta lähtien. Meren pinnasta yli 200 metrin korkeuteen ulottuvan kallion päälle doorilaisytylinen Athenen temppeli on todennäköisesti rakennettu 530-luvulla eKr. Kukkulan päältä koilliselle Aigeian merelle avautuva maisema on henkeäsalpaavan kaunis. Taustalla siintää Lesboksen saari.

Nykyinen Behramkalan kylä on rakennettu osittain antiikin kaupungin päälle. Antiikin aikaisesta asutuksesta on kuitenkin nähtävissä kukkulan rinteillä kaupunginmuureja sekä teatteri. Assoksen rinteillä nykyisyys ja menneisyys elävät sulassa sovussa. Temppelialueelle nousevaa jyrkkää tietä reunustavat kauppakojut, joissa mummot ovat myymässä villasukkia, oreganopusseja ja oliiviöljypulloja. Muurin kupeessa, kivilohkareiden seassa laiduntavat lammas- ja vuohilaumat ja taustalta kuuluu aasin tuhtunutta kiljuntaa.

Aristoteles asui Assoksessa kolme vuotta (348–345 eKr.). Hän oli muuttanut sinne **Platonin** kuoleman jälkeen alueen hallitsijan **Hermeiaan** kutsusta ja mennyt siellä naimisiin Hermeiaan veljentyttären kanssa. Assokseen muodostui pieni platoninen koulukunta. Assoksessa ja Mytilenessä, Lesboksen saarella, jonne Aristoteles myöhemmin muutti, hän teki myös eläintieteellisiä tutkimuksia.

Yövyimme Assoksen rantakadun varrella pienessä hotellissa ja tunnelmallisen illallisen nautimme ravintolassa veden äärellä. Pimenevään iltaan loi valoa täysikuu - osoitus matkaamme järjestelleiden perinpohjaisesta huomaavaisuudesta, tai sitten yksinkertaisesti merkinä matkaja-ryhmämme täydellisestä onnekkaisuudesta. Rantaan palasi mereltä pieniä kalastusaluksia, joissa pienimmässäkin oli Turkin lippu ylpeästi hulmuten.

Antiikin aikana Nikaia oli tärkeä liikenteen solmukohta: sitä kautta kulki roomalaisen Vähän-Aasian tärkein tie länsirannikolta Ankyraan (nyk. Ankara) ja valtakunnan itärajalle sekä edelleen kohti Syyriaa ja Palestiinaa. Kaupungin hyvät liikenneyhteydet saattoivat olla yksi syy siihen, miksi Nikaia valittiin ensimmäisen ekumeenisen kirkolliskokouksen pitopaikaksi vuonna 325 jKr. Tätä kokousrakennusta ei enää ole, mutta sen sijaan Hagia Sofia, jossa seitsemäs kirkolliskokous pidettiin 787 jKr., on nykyisin museona. 1200-luvulla, kun ristiretkeläiset pitivät 60 vuoden ajan hallussaan Konstantinopolia, Bysantin keisari oli siirtänyt hovinsa tilapäisesti Nikaiaan.

Antiikin Nikaiaa ympäröi lähes viiden kilometrin mittainen kaupunginmuuri. Osia muureista sekä hyvin säilynyt pohjoisportti ovat edelleen nähtävissä. Pinjojen varjostaman, peilityntä järveä kiertävän rantakadun puoliunelias tunnelma muodosti rauhallisen vastakohtan Istanbulin hektiselle ihmispaljoudelle ■.

OHEISKIRJALLISUUTTA

Esseitä tms.

Istanbul-kirja. Tarinoita Bosporin rannalta (2000).

Lounela, Pekka 1962: *Idän kääntöpiiri*.

Pamuk, Orhan 2004: *Istanbul - Muistot ja kaupunki*. Suomentanut Tuula Kojo.

Salmén, Leif 2005: *Palatset vid Bosporen / Palatsi Bosporin rannalla*.

Salminen, Johannes 1976: *Middagsdemonerna*.

Toropainen, Ritva 2003: Ikkunoita Bysantiin. *Oulun yliopiston kirjaston julkaisuja* 54 (2003) (löytyy myös nettiversiona)

Waltari, Mika 1929: *Yksinäisen miehen juna*

Waltari, Mika 1948: *Lähdin Istanbuliin. Totta ja tarua Euroopasta* 1947.

Kaunokirjallisuutta

Jordanidu, Maria 1976: *Kultainen sarvi*.

Pamuk, Orhan 1985: *Valkoinen linna*.

Pamuk, Orhan 1990: *Musta kirja*.

Pamuk, Orhan 1998: *Nimeni on Punainen*.

Waltari, Mika 1949: *Mikael Hakim*.

Waltari, Mika 1952: *Johannes Angelos*.

Asterix Olympialaisissa

Eletään vuotta 50 eKr. Roomalaiset ovat miehittäneet Gallian – mutta eivät sentään aivan kokonaan: pieni kylällinen voittamattomia gallialaisia pitää puoliaan valloittajaa vastaan. Elämä ei kaikin ajoin ole helppoa Rooman legioonalaisille, jotka asuvat Cideriumin, Akvariumin, Laudanumin ja Periferiumin linnoitetuissa leireissä. (Goscinnny & Uderzo 1968.)

KOKO MAAILMAN rakastama sarjakuvasankari Asterix seikkailee kolmannen kerran elokuvakankaalla **Frédéric Forestierin** ja **Thomas Langmannin** ohjaamassa elokuvassa *Asterix Olympialaisissa* (2008), joka perustuu löyhästi **René Goscinnyn** ja **Albert Uderzon** sarjakuvaan vuodelta 1968. Asterixin kylän asukki **Umpilemmix (Stéphane Rousseau)** rakastuu pahduttavasti kreikkalaiseen prinsessaan **Ireneen (Vanessa Hessler)**, jonka saa vaimokseen olympiakisojen voittaja. Umpilemmix suuntaa kiisoihin apunaan viekas Asterix (**Clovis Cornilla**), ikiväkevä Obelix (**Gérard Depardieu**) ja kylän tietäjän voimaa antava taikajuoma. Myös Caesarin (**Alan Delon**) poika Brutus (**Benoît Poelvoorde**) on päättänyt saada prinsessan omakseen, ja näin alkaa roomalaisten ja gallialaisten ikuinen taistelo, joka tällä kertaa käydään Olympian kisakentillä.

Elokuvan budjetti on eurooppalaisessa mitakaavassa valtava. Rahan kulutuksen voi nähdä lukuisissa erikoistehosteissa ja sarjakuvamaisesa värimaailmassa. Mutta hienotkaan tehosteet eivät jaksu yksin kantaa juoneltaan junnaavaa kaksituntista elokuvaa. Liiallinen kohellus ja väliin istutetut turhat sivujuonet saavat katsojan kaipaamaan sarjakuvan suoraa kerrontaa. Tarinana Asterix Olympialaisissa on paikoitellen jopa hauska, varsinkin viitattaessa modernin kilpaurheilun kiellettyjen aineiden tehtailuun ja käyttämiseen.

Näyttelijäsuoritukset ovat kuitenkin kovin pinnallisia ja pääsankarit Asterix ja Obelix jäävät kiusallisesti taka-alalle. Mielestäni häiritsevää oli se, miten lemmenelämässä hyvinkin kainosta ja ilmaisultaan mutkattomasta Obelixista oli elokuvassa luotu kaunopuheisuuden ja runonlausunnan taitaja. Itseensä ihostunut ja salamuraha sairaalloisesti pelkäävä Caesar oli oikeastaan koko elokuvan hersyvin hahmo.

Urheilukansan bongattavaksi elokuvan näyttelijäkaartiin oli upotettu muutamia suuria urheilutähtiä. Olympialaisten valjakkoajojen Germanian joukkuetta edusti Shumix, jota esitti aikoinaan Ferrarilla lukuisia maailmanmestaruuksia voittanut formulakuski **Michael Schumacher**. Maranellonpunaisen valjakon kulkua varikolta opasti puolestaan Schumacherin entinen pomo, tallipäällikkö **Jean Todd**. Näiden lisäksi kuvissa vilahtavat maineikas jalkapalloilija **Zinédine Zidane** sekä tennistähti **Amélie Mauresmo**.

Asterix Olympialaisissa on vilpittömällä työllään viihdyttävä elokuva ja varmasti perheen pienempien mieleen, mutta alkuperäisen sarjakuvan huumorin ja kerronnan tasolle se ei yllä. ■

SARJAKUVISSA ASTERIX JA OBELIX USEIN KINAILEVAT. RIIDAT KUITENKIN AINA PÄÄTTYVÄT SOPUUN JA YSTÄVIEN LÄMPIMÄÄN HALAUKSEEN. KUVA: FINNKINO.

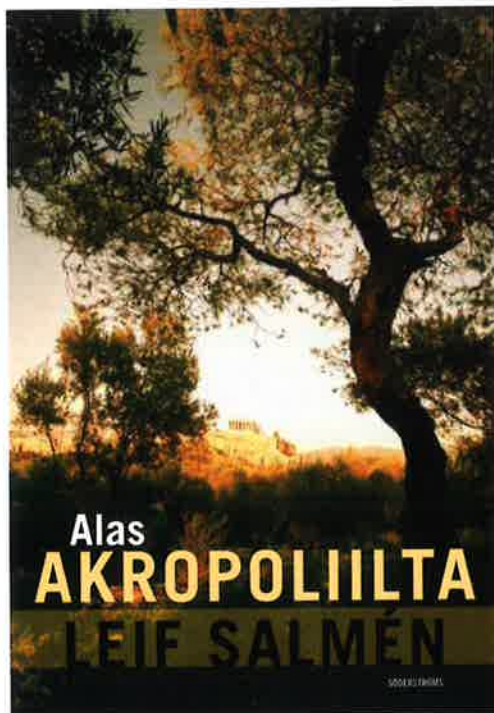
Salmén Eurooppaa etsimässä

Leif Salmén:
Alas Akropoliilta
 Suomentanut Arto Häilä
 Teos 2008

KIRJALLISEN URANSA runoilijana 70-luvulla aloittanut **Leif Salmén** on viime vuosina keskittynyt esseiden kirjoittamiseen. Uusimmassa teoksessaan hän jatkaa siitä, mihin kolmisen vuotta sitten ilmestyneessä esseekokoelmassaan *Palatsi Bosporin rannalla* jäi: pöyhimään länsimaista kulttuuria ja omaa suhdettaan siihen. Kirjan kahdessatoista esseessä Salmén vyöryttää jälleen eteemme hengästyttävän määrän tiukkaa asia-tietoa, mutta taitavana sanankäyttäjänä hän saa tekstin silti luistamaan. Ja Salmén ei olisi Salmén, ellei hän ripottelisi joukkoon omia ärhäköitä kommenttejaan, joilla haastaa lukijan käymään dialogia kanssaan. Maailmankatsomuksensa takavuosina tiukasti auktoriteettien varaan rakentanut Salmén sanoo luopuneensa nuoruutensa uskosta, ja **Marx** ja kumppanit ovat saaneet väistyä pienempien profeettojen joukkoon, mutta tilalle on tullut uusia, ennen kaikkea **Oswald Spengler**, länsimaiden perikadon lähes sadan vuoden takainen visionääri.

Ajallisesti teoksen kaari kantaa antiikin Kreikasta nykypäivään. Akropoliilta tekijä tosin loikkaa keskiajan yli suoraan 1500-luvun lopulle ja yhteen suosikeistaan, **Michel de Montaigneen**. Muita hänen sankareitaan ovat **James Boswell**, Ranskan vallankumouksen vähemmälle huomiolle jäänyt vaikuttaja **Nicolas Chamfort** ja unohdettuna ja katkerana kuollut **Robert Musil**. Esseessään *Viktoriaaninen nelikko* hän saa yllättävän vähän irti **Richard Burtonista**, joka sentään on yksi epäsovinnaisimmista ja hämmästyttävimmistä hahmoista, joita 1800-luvun Englanti on tuottanut.

Salmén jos kukaan on kosmopoliitti, matkoilla kaiken aikaa. ”Laskin juuri, että olen viimeisistä 12 kuukaudesta ollut yli puolet ulko- mailla”, hän kirjoittaa. Sen hän toteaa syksyllä

2006 Tunisiassa. ”Pitempään oleskelin Kreikassa ja Thaimaassa (josta poikkesin myös Malesiassa ja Kambodžassa), ja lyhyempiä matkoja tein Roomaan, Palermoon, Prahaan, Edinburghiin ja ensimmäistä kertaa Marmariksien hietikoille Turkin etelärannikolla.” Matkoillaan Salmén on tarkkailija, ulkopuolinen, ei kunnolla yritäkään päästä ympäristöönsä sisään, Tunisiassakin hän katukahvilassa pohtii Ranskan tuoreita presidentinvaaleja: kelpo eurooppalainen intellektuelli siis.

Salménilla on näkemystä ja kykyä nähdä asioiden välisiä yhteyksiä. Siinä häntä auttaa laaja lukeneisuus, joka mahdollistaa notkean singahtelun historian eri aikakausien sekä maiden ja maanosien välillä. Mielelläni olisin nähnyt kirjan lopussa listan kirjoittajan käyttämistä lähdekirjoista.

Pekka Matilainen

Yhdistyksen säännöt

1 § Yhdistyksen nimi on Suomen Ateenan-instituutin ystävät, ruotsiksi Finlands Aten-instituts vänner, ja sen kotipaikka on Helsingin kaupunki.

2 § Yhdistyksen tarkoituksena on taloudellisella ja muilla tavoin tukea Suomen Ateenan-instituutin toimintaa tutkimuksen, koulutuksen ja yleisen kulttuurivaihdon alueilla ja siten auttaa ymmärtämään Kreikan vanhaa kulttuuria ja sen merkitystä länsimaiselle hengenviljelylle sekä edistää ja tukea Suomen ja nykyajan Kreikan välistä kulttuurivaihtoa.

3 § Yhdistykseen voi liittyä jäseneksi jokainen 15 vuotta täyttänyt yhdistyksen tarkoituksesta ja toiminnasta kiinnostunut henkilö. Johtokunta ratkaisee jäsenhakemukset.

Jäsenet ovat vuosijäseniä, ainaisjäseniä, kannatusjäseniä tai kunniajäseniä.

Vuosijäsenen jäsenmaksun suuruuden päättää yhdistyksen vuosikokous.

Ainaisjäseneksi pääsee suorittamalla yhdellä kertaa vuosijäsenmaksun kymmenkertaisena.

Kannatusjäseneksi pääsee suorittamalla vähintään 50-kertaisen vuosijäsenen jäsenmaksun yhdessä tai useammassa erässä enintään kolmen vuoden kuluessa. Kannatusjäsen on samalla ainaisjäsen.

Kunniajäseneksi voi johtokunta kutsua henkilön, joka huomattavalla tavalla on edistänyt yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.

4 § Yhdistyksen asioita hoitaa sen hallituksena johtokunta, johon kuuluvat vuodeksi valittuina puheenjohtaja sekä kolmivuotiskaudeksi valitut kaksitoista jäsentä, joista vuosittain neljä on erovuorossa, aluksi arvan ja myöhemmin vuoron mukaan. Johtokunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan.

5 § Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kutsusta ja on päätösvaltainen, kun yli puolet jäsenistä on läsnä.

Päätökset tehdään yksinkertaisella enemmistöllä ja jos äänet menevät tasan, päätökseksi tulee puheenjohtajan kannattama mielipide.

6 § Yhdistyksen nimen kirjoittaa puheenjohtaja yksin taikka kaksi muuta hallituksen jäsentä yhdessä.

7 § Yhdistyksen tilit päätetään kalenterivuositain. Tilinpäätös ja vuosikertomus on annettava tilintarkastajalle viimeistään kuukautta ennen vuosikokousta. Tilintarkastajan tulee antaa kirjallinen lausuntonsa johtokunnalle viimeistään viikkoa ennen vuosikokousta.

8 § Yhdistyksen kokoukset kutsutaan koolle kaksi viikkoa ennen kokousta postitetulla jäsenkirjeellä.

9 § Yhdistyksen vuosikokouksessa, joka pidetään maalis-huhtikuussa:

valitaan kokouksen puheenjohtaja ja pöytäkirjan tarkastajat,

todetaan kokouksen laillisuus,

esitetään vuosikertomus, tilit ja tilintarkastajan lausunto,

päätetään tili- ja vastuuvapaudesta johtokunnalle ja muille tilivelvollisille,

vahvistetaan toimintasuunnitelma, jäsenmaksun suuruus sekä tulo- ja menoarvio seuraavaksi kalenterivuodeksi,

valitaan johtokunnan puheenjohtaja, varsinaiset jäsenet sekä tilintarkastaja ja tämän varamies,

käsitellään muut kokouskutsussa mainitut asiat.

10 § Ellei jäsen täytä sääntöjen määrittämiä velvollisuuksia, hänet voidaan erottaa yhdistyksestä yhdistyksen kokouksen päätöksellä.

11 § Päätös näiden sääntöjen muuttamisesta tai yhdistyksen toiminnan päättämisestä on tehtävä kahdessa perättäisessä, vähintään yhden kuukauden väliajoin pidetyssä kokouksessa, jolloin ehdotusten kummassakin kokouksessa on saavutettava $\frac{3}{4}$ äänten enemmistö annetuista äänistä käydäkseen kokouksen päätöksestä.

12 § Yhdistyksen purkautuessa tai tullessa lakkautetuksi yhdistyksen varat käytetään lakkauttamisesta päättävän jälkimmäisen kokouksen tarkemmin määräämällä tavalla.

13 § Mikäli näissä säännöissä ei toisin määrätä, yhdistyksen toiminnassa noudatetaan voimassa olevan yhdistyslain säännöksiä.

Toimintakertomus vuodelta 2007

YHDISTYKSEN TOIMINNAN TAVOITTEET

Yhdistys on kertomusvuonna kaikessa toiminnassaan pyrkinyt lisäämään jäsenistönsä keskuudessa kreikkalaisen antiikin ja Bysantin sekä nykyajan kulttuurin ja historian tuntemusta sekä informoimaan jäseniään Suomen Ateenan-instituutin piirissä meneillään olevasta tutkimuksesta ja sen tuloksista tavoitteenaan instituutin työn tukeminen. Vuosittaisen tutkimusapurahan välityksellä yhdistys on edistänyt instituutin piirissä tapahtuvaa tutkimusta.

YHDISTYKSEN JÄSENISTÖ

Kertomusvuoden 2007 päättyessä yhdistyksellä todettiin olevan 351 (vuonna 2006 361) jäsenmaksunsa suorittanutta jäsentä (perhejäsenyys = kaksi henkilöä samasta taloudesta).

YHDISTYKSEN JOHTOKUNTA

Yhdistyksen johtokuntaan kuuluivat v. 2007 suurlähteiläs **Antti Lassila** (pj.), KTM **Kurt Andersson**, suurlähteiläs **Tapani Brotherus**, dos. **Anneli Brown**, prof. **Jaakko Frösén**, FM **Päivi Lammi** (siht.), dos. **Martti Leiwo**, HLT **Maija-Liisa Niemi**, FM **Anita Schybergson** (vpj.), FM **Ritva Silvennoinen**, FT **Timo Sironen**, FT **Jaana Vaahtera**, FM **Vesa Vahtikari**. Johtokunta kokoontui vuoden 2007 aikana 8 kertaa.

YHDISTYKSEN TALOUS

Yhdistys on rahoittanut toimintaansa jäsenmaksuilla sekä matkojen osanottajilta stipendirahastoa varten perityillä lisämaksuilla.

VIKOKOUS

Yhdistyksen sääntömääräinen vuosikokous pidettiin keskiviikkona 28.3.2007. Tällöin valittiin kokouksen puheenjohtajaksi **Ralf Friberg**. Yhdistyksen puheenjohtaja esitti kokoukselle yhdistyksen vuosikertomuksen, tuloslaskelman vuodelta 2006 ja tilintarkastajan lausunnon, jotka hyväksyttiin. Yhdistyksen johtokunnalle ja muille tilivelvollisille myönnettiin tili- ja vastuuvapaus. Lisäksi vahvistettiin vuoden 2007 toimintasuunnitelma. Yhdistyksen vuoden 2007 stipendi, 3 500 euroa, myönnettiin FM **Katariina**

Kankaanpäälle. Jäsenmaksut päätettiin pitää ennallaan (25 €/henkilöjäsenyys, 10 €/opiskelijajäsenyys ja 30 €/perhejäsenyys). Hyväksyttiin tulo- ja menoarvio vuodelle 2007. Kokous valitsi yhdistyksen puheenjohtajaksi **Antti Lassilan**. Erovuoroisina jäseninä olivat **Jaakko Frösén**, **Kirsti Maria Niemi**, **Timo Sironen** ja **Jaana Vaahtera**. Heistä vain **Niemi** ei jatkanut johtokunnassa. Uudeksi jäseneksi **Niemen** tilalle valittiin **Maija-Liisa Niemi**. Tilintarkastajaksi valittiin suurlähteiläs **Ralf Friberg** ja varatilintarkastajaksi ekonomi **Asko Nieminen**.

YHTEYDENPITO JÄSENIIN

Yhdistys on pitänyt yhteyttä jäseniinsä jäsenlehtensä **Helikonin**, jäsenkirjeiden, kulttuurimatkojen ja esitelmätilaisuuksien välityksellä. Jäsenkirjeitä lähetettiin vuonna 2007 kolme. Yhdistyksen järjestämistä esitelmätilaisuuksista on lisäksi tiedotettu erikseen mm. sähköpostilistojen ja lehtien tapahtumapalstojen kautta.

HELIKON

Jäsenlehti **Helikon** ilmestyi vuonna 2007 kaksi kertaa. Päätoimittajana toimi FM **Vesa Vahtikari**. Lehden toimituskuntaan kuuluivat **Anneli Brown**, **Ralf Friberg**, **Mika Hakkarainen**, **Maija Holappa**, **Martti Leiwo**, **Pekka Matilainen**.

ESITELMÄTILAISUUDET

Yhdistys järjesti kertomusvuonna seuraavat esitelmätilaisuudet:

28.3.2007 vuosikokouksen jälkeen FM **Esko Tikkala** esitelmöi aiheesta *Kreikan varhaiset "hekatompedontempelit"*.

18.4.2007 prof. **Mika Kajava** esitelmöi aiheesta *Kreikkalaiset oraakkelit*.

23.5.2007 **Jukka M. Heikkilä** esitelmöi antiikin maailmaan sijoittuvista romaaneistaan.

10.10.2007 klo 18.15 FT **Kalle Korhonen** ja FM **Arto Kivimäki** esitelmöivät aiheesta *Aristoteles, teatteri ja elokuva*.

10.12.2007 klo 18.15 prof. Jaakko Frösén piti yleisöluennon *Ajankohtaista Petrasta. Hiiltyneestä papyrusarkistosta Aaroninvuoren kaivauksiin.*

MATKAT JA MUUT TILAISUUDET

Yhdistys järjesti kertomusvuonna seuraavat matkat ja tilaisuudet:

Risteily Länsi-Välimerelle 31.3.–7.4.2007 (Espanja, Tunisia, Libya ja Malta) ja risteily itäiselle Välimerelle (Egypti, Kypros, Turkki, Kreikka) 29.9.–6.10.2007. Molempien ristelyjen matkanjohtajana toimi prof. Jaakko Frösén.

Matka Tukholmaan tutustumaan Medelhavsmuseettiin jouduttiin perumaan vähäisen kiinnostuksen vuoksi.

14.11.2007 klo 17 alkaen yhdistys järjesti Mare Nostrumin, Suomen Välimeren-alueen tiedeinstituutien ystävyhdistyksien yhteisen jäsenillan. Illan teemana oli uskonnot Välimeren alueella. Ohjelmassa oli

seuraavat esitelmät: prof. Mika Kajava, *Kreikkalaisten jumalat*, FT **Maijastina Kahlos**, *Yksi vai monta?* ja FM **Saana Teppo**, *Kaksoisvirtainmaan uskonto.*

STIPENDI

Yhdistys myönsi 3 500 euron stipendin FM Katariina Kankaanpäälle Kreikassa tapahtuvaan väitöskirjatyöhön. Kankaanpään väitöskirjan aihe on *Development of Greek Stone Epigrams.*

YHTEYDET MUIHIN JÄRJESTÖIHIN

Yhteistyö Villa Lanten ystävät ry:n ja Lähi-idän instituutin ystävät ry:n kanssa liittyi yhteisten tapahtumien suunnitteluun.

MUU TOIMINTA

Yhdistyksen esite uudistettiin. Painatus tapahtui vuoden 2008 puolella.

Toimintasuunnitelma vuodelle 2008

1. YHDISTYKSEN TOIMINNAN TAVOITTEET

Yhdistys pyrkii alkaneena toimintavuotena levittämään kiinnostusta kreikkalaisen antiikiin ja Bysantin sekä nyky-Kreikan kulttuuriin ja historiaan. Toimintaansa yhdistys kohdistaa myös jäsenkuntansa ulkopuolelle. Yhdistys tukee ja tekee tunnetuksi Suomen Ateenan-instituuttia ja sen piirissä suoritettavaa tutkimustyötä.

2. HELIKON

Keskeinen sija yhdistyksen toiminnassa on jäsenlehti Helikonilla, jota julkaistaan kahdesti vuodessa. Päätoimittajana toimii FM Vesa Vahtikari apunaan toimituskunta (Anneli Brown, Ralf Friberg, Mika Hakkarainen, Maija Holappa, Martti Leiwo, Pekka Matilainen). Vuonna 2008 tulee kuluneeksi 20 vuotta Helikonin ensimmäisen numeron ilmestymisestä. Helikon 1/2008 tulee olemaan juhlanumero.

3. MATKAT

Yhdistyksen toinen keskeinen toimintamuoto, pääosin antiikin maailmaan suuntautuvat kulttuurimatkat, jatkuu. Yhdistys järjestää jäsenmatkan *Konstantinopoli*

ja idän ihmeet 16.–23.4.2008. Matkanjohtajana toimii dos. Timo Sironen. Prof. Jaakko Frösén vetää 27.9.–6.10.2008 matkan *Kairo – Aleksandria – Siwan keidas*, ja 8.–15.11.2008 järjestetään *Välimeren ja Punaisen Meren risteily*, jonka matkanjohtajana toimii myös prof. Jaakko Frösén.

4. YLEISÖTILAISUUDET

Yhdistys pyrkii järjestämään sekä Helsingissä että muualla Suomessa yhdistyksen painopisteisiin sopivia esitelmätilaisuuksia, teatteri-iltoja, näyttelyvierailuja ja muita tapahtumia niin kevään kuin syksyinkin aikana.

Varmistuneet tapahtumat

15.3.2008 FT Timo Sironen piti Oulussa esitelmän *Elektra-tragediasta ja sen taustoista.*

26.3.2008 vuosikokouksen jälkeen dos. Björn Forsén piti esitelmän *Suomen Ateenan-instituutin johtajana 2004–2007 – haasteita ja ratkaisuja.*

5.4.2008 järjestetään opastettu kiertokäynti Amos Andersonin taidemuseon näyttelyyn Domus Pompeiana – Talon Pompejissa.

23.4.2008 esitelmöi FT **Vesa-Pekka Herva** aiheesta *Uskonto ja ympäristö pronssikauden Kreetalla*.

21.5.2008 esitelmöi vuoden 2007 stipendiaatti FM **Katariina Kankaanpää** kreikkalaisista piirto-kirjoitusrunoista.

29.9.2008 klo 18.15 esitelmöi dos. **Kimmo Granqvist**.

22.10.2008 esitelmöi vuoden 2006 stipendiaatti **Kristiina Leimu**.

10.12.2008 prof. **Jaakko Frösén** pitää yleisöluennon *Ajankohtaista Petrasta: hiiltyneestä papyrusarkistosta Aaroninvuoren kaivauksiin*.

5. STIPENDI

Vuonna 2008 myönnetään 3 500 euroa yhtenä apurahana tutkijalle Kreikassa tehtävää tutkimustyötä varten.

6. YHTEYDET MUIHIN JÄRJESTÖIHIN

Suomen Ateenan-instituutin ystävät ry. toimii yhteistyössä Villa Lanten ystävät ry:n ja Lähi-idän instituutin ystävät ry:n kanssa mahdollisuuksien mukaan. Yhteistyötä pyritään kehittämään erityisesti tiedotuksen osalta.

8. JÄSENTIEDOTUS

Helikonissa julkaistaan muun aineiston ohella myös yhdistyksen toimintaa koskevia tiedotuksia. Jäsenlehden lisäksi jäsenille lähetetään jäsenkirjeitä, jotka sisältävät ajankohtaista tietoa toiminnasta. Jäsenkirjeet lähetetään halukkaille sähköpostitse. Yhdistyksen järjestämistä esitelmätilaisuuksista tiedotetaan lisäksi mm. sähköpostilistojen ja lehtien tapahtumapalstojen kautta.

9. TALOUS

Yhdistys rahoittaa toimintansa edelleen pääosin jäsenmaksuilla. Matkoihin osallistuvilta tullaan jatkossakin perimään lisämaksu, jolla kartutetaan stipendirahastoa. Alkaneen toimintavuoden tulot ja menot ilmenevät erillisestä tulo- ja menoarviosta.

Suomen Ateenan-instituutin uutisia & tapahtumia

14.2. Professori **Klaus Karttunen** Helsingin yliopistosta esitelmöi instituutissa aiheenaan *India as a Mirror of the Otherness in Classical and Medieval West*.

28.2. Järjestettiin instituutissa *The Athens Ancient History Seminar* -sarjan tilaisuus. Professori **Edward Harris** Durhamin yliopistosta puhui aiheesta *The Substance and Procedure of Athenian Law*.

1.3. Instituutin CIMO-harjoittelija, arkeologian opiskelija **Markus Suuronen** Oulun yliopistosta, aloitti kuuden kuukauden harjoittelunsa.

5.5. Instituutin ERASMUS-harjoittelijat, graafiset suunnittelijat **Riina Kansanoja** ja **Mira Torvinen-Määttä** Oulun seudun ammattikorkeakoulusta, aloittivat kahden viikon mittaisen harjoittelunsa.

22.5. Järjestettiin instituutin vuosijuhla. Juhlapuhujana oli dosentti **Leena Pietilä-Castrén** Helsingin yliopistosta. Hänen esitelmänsä aiheena oli *In Pursuit of Hero Monuments*.

29.5.–2.6. Instituutti osallistuu Thessalonikin kirjamesuille.

Suomalaiselle lomaristeilylle!

Anna aikaa elämyksille ja suuntaa suomalaiselle lomaristeilylle. Risteily m/s Kristina Reginalla on kokemus, jossa yhdistyvät nostalginen matka laivalla, mielenkiintoiset käyntikohteet sekä kiireetön matkanteko. Tervetuloa mukaan!

Kreikan saaristo, Turkki, Italia & Malta

Lähtö la 28.3.2009 • 1 vko Iraklion - Kusadasi
- Santorini - Pireus/Ateena - Korintin kanava
- Kefalonia - Syrakusa - Valletta

Kuuden Valtion Kierros

Lähtö la 4.4.2009 • 1 vko Valletta - Kefalonia
- Durres - Bari - Kotor - Dubrovnik

Kreikan saaristo, Kroatia, Italia & Istanbul

Lähtö la 11.4.2009 • 1 vko Dubrovnik - Bari
- Korfu - Korintin kanava - Pireus/Ateena -
Mykonos - Istanbul

Istanbul & Mustanmeren Helmet

Lähtö la 18.4.2009 • 1 vko Istanbul - Bartin
- Jalta - Sevastopol - Odessa - Constanta -
Istanbul

Istanbul, Kreikan saaristo & Kroatia

Lähtö la 25.4.2009 • 1 vko Istanbul - Mitilini
- Patmos - Santorini - Korintin kanava - Itea -
Korfu - Dubrovnik

Länsi-Euroopan Kierros

Lähtö la 16.5.2009 • 13 pv Malaga - Ceuta -
Lissabon - Vigo - Brest - Cherbourg - Oostende
- Amsterdam - Kielin kanava - Helsinki

Risteilyhinnat alk. 925 € / hlö
(lähtö 25.4.)

Hinta vaihtelee lähdeittäin ja hyttiluokittain.

Hintaan sis. risteily m/s Kristina Reginalla,
lennot, aamiaiset ja teemallallinen viineinen
laivalla, satamamaksut sekä paljon hauskaa ja
hyödyllistä ohjelmaa laivalla. **Ateriat ja moni-**
puolinen retkiohjelmisto lisämaksusta.

Lisätiedot ja varaukset puh. (05) 211 44

www.kristinacruises.com tai matkatoimistostasi

Esitetilaukset 24 h puh. (05) 211 4229

Mj/Mv 120/95
SMAL 35906

KRISTINA CRUISES

FINLANDE
PMM
883219

